

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Gestaltungsförslag för en skolgård på Zanzibar

Sophie Wiström

Självständigt arbete • 15 hp
Landskapsarkitektprogrammet
Alnarp 2015

Gestaltningförslag för en skolgård på Zanzibar

Configuration proposal for a schoolyard at Zanzibar

Sophie Wiström

Handledare: Anders Westin, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Anders Larsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

Kurskod: EX0649

Ämne: Landskapsarkitektur

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2015

Omslagsbild: Sophie Wiström

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Zanzibar, Skolgård, Gestaltningförslag, Gåtur, Barnperspektivet,

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Abstract

This bachelor thesis presents a suggestion for the schoolyard in the Green Canteen, a project underneath the Swedish part of Architecture without borders. Mair+Weber started the project Green Canteen which aims to construct a new canteen in the SOS childrens village at Zanzibar. The existing canteen is substandard. To extend my knowledge I traveled to Zanzibar to visit the SOS children village and widen my perspective to the site specific complexity. The concept for the new canteen strains to make the students familiar with the cycle from seed to compost. The research is based on my stay in SOS and the thesis also includes a hermeneutic literature study. This thesis examines the challenges facing the schoolyard and to broaden my experience concerning how the landscape architect relate to surrounding aspects, such as national and cultural borders.

Sammandrag

Uppsatsen presenterar ett gestaltningsförslag för skolgårdsmiljön i Green Canteen, ett projekt under Arkitekter utan gränser. Green Canteen drivs av företaget Mair+Weber och syftar till att bygga en ny matkantin till SOS Barnbyn på Zanzibar. Nuvarande kantin är undermålig. Jag reste till barnbyn för att fördjupa mig i Green Canteens platsspecifika komplexitet. Konceptet för den nya kantinen rimmar med kretsloppstanken och vill synliggöra matens väg från frö till kompost. Underlaget baseras på besöket i barnbyn samt en hermeunistisk litteraturstudie. Uppsatsen synliggör vilka utmaningar som präglar skolgården och syftet är skapa en större förståelse för hur kontextuella aspekter kan läsas över kulturella och nationella gränser.

Landskapsarkitektyrket innehåller en bred palett av färger att måla sin omvärld med. Valmöjligheterna lockar. Måla i andra nyanser. Nya romanser. Projektet Green Canteen som Anna Mair och Nathalie Weber leder, lockade till Zanzibar. Jag har fått finslipa mina färdigheter i att arbeta med projekt, gestalta och skapa en större förståelse för att jobba i olika sammanhang.

The single story creates stereotypes, and the problem with stereotypes is not that they are untrue, but that they are incomplete. They make one story become the only story.

— Chimamanda Ngozi Adichie

Adichie sätter ord på en, möjligtvis, ytterst mänsklig företeelse. Behovet och rimligtvis problemet, att kategorisera och orientera, med risk för att vilseleda. Vad är fördom och vad är sanning? Hur ska jag som planerare kunna arbeta mot en ickehierarkisk struktur om jag själv är en del av den?

Ytterligare ett Tack till diskussionsgruppen med Elin, Anneli, Julia, Emma och särskilt Lisa, som har orkat läsa och ge fina synpunkter, allt under handledning av Anders Westin.

Sophie Wiström
2015-06-08

Tack alla ni fina människor som har tillfört glädje på min resa!

Tack

Caroline Dahl
Anders Larsson
Anders Westin
Amy Berggren
Sabina Jallow
Emelie Fältskog
Emilie Björnsdotter
Filip Andersson
Louise Carlsson
Carolina Wikström
Pilvi Vanamo
Robert Ågren
Elin Pramlid
Catharina Arehög
Anna Mair
Nathalie Weber
och kanske allra mest, Anna Macura

Asante sana

Asante sana na wengi watu walinisaidia na masomo yangu katika Zanzibar
Ett varmt Tack till alla som hjälpte mig på Zanzibar

Nashukuru sana

Kheri Salum
Mama Hadima
wanafunzi walikwenda pamoja na mimi
Mr Voai
Asya Maulid
Judith Riddell
Mr Salum
wanafunzi na schule
watu wanakaa SOS
wote wanfanya kazi KATI

Abstract
Sammandrag
Förord

Innehållsförteckning

INLEDNING

Bakgrund

Frågeställningar

Mål och syfte

Metod

Avgränsning

1

GREEN CANTEEN

Tanzania

Zanzibar

SOS Barnbyn och Hermann Gmeiner skolan

Green Canteen

Brukaren

7

PLANERANDETS KOMPLEXITET

Hållbarhetens komplexitet

Barnperspektiv i planeringsprocessen

Lekens allvar

Utomhuspedagogik

Maktens utövande

Artikulera motstånd

En inkluderande feminism

Mänskliga rättigheter i relation till det spatiala

Landskap och deltagande

Landskapet som identitetsbyggande markör

Att se varandra

Applicera i Green Canteen

13

BRUKARPERSPEKTIV

Läget och människorna

Gåtur

Analyser

Analys av brukarperspektivet

21

GESTALTNINGSFÖRSLAG *GROWING UP IS FOR TREES*

47

Illustrationsplan

Rumslig disposition och funktionsindelning

Succession och vegetationsgestaltning

Gestaltungs-förslag

AVSLUTANDE DISKUSSION

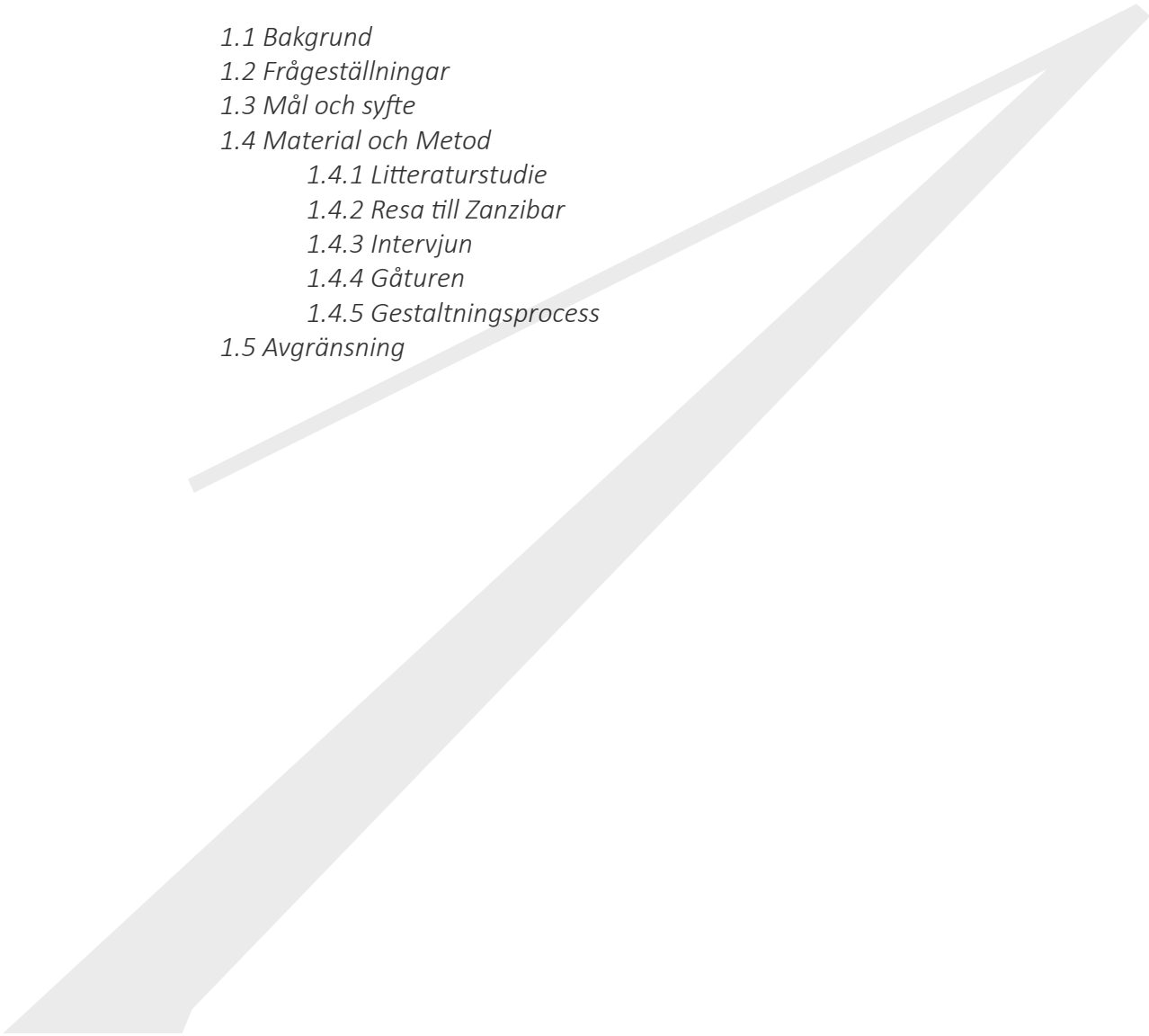
65

KÄLLFÖRTECKNING

69

Inledning

-
- 1.1 Bakgrund*
  - 1.2 Frågeställningar*
  - 1.3 Mål och syfte*
  - 1.4 Material och Metod*
    - 1.4.1 Litteraturstudie*
    - 1.4.2 Resa till Zanzibar*
    - 1.4.3 Intervjun*
    - 1.4.4 Gåturen*
    - 1.4.5 Gestaltningsprocess*
  - 1.5 Avgränsning*

Inledning

Bakgrund

Världen präglas av kontraster som leder till att rikedomar sinar. Landskapet byter skepnad. Värst drabbas fattiga människor. Vi står inför flertalet svåra utmaningar; resursförlust, klimatförändringar och konflikter. Nya krav ställs på landskapsarkitekter som ska planera efter förändrade förutsättningar (Egoz 2013 s.278).

SLU Alnarp speglar sin kontext. Utbildningen präglas av ett eurocentriskt perspektiv, säkerligen påverkat av det geografiska läget: Alnarp, Skåne, Sverige och Europa. Jag ville se nya horisonter. För att vidga mina vyer sökte jag mig till projektet Green Canteen. Genom att studera motståndsb berättelser som analysverktyg vill jag förstå olika förhållningssätt att arbeta i projekt utifrån en annan kontext än mitt sedvanliga, västerländska sammanhang.

I mars 2015 reste jag till Zanzibar, Tanzania för att besöka SOS Barnbyn i Stonetown. Vid SOS byns skola planeras det för att bygga en ny matkantin som ska kunna rymma de cirka tusen människorna som äter där idag, istället för femtio som den är anpassad för. Konceptet är att lära eleverna om matens kretslopp. Den gröna grundsynen genomsyrar hela projektet med ambitioner om djurhållning, odlingar, dagvattenhantering och biogas.

Jag bodde i barnbyn för att uppleva och erfara kulturen och vardagslivet. I gränslandet faller ljust annorlunda och ett nytt förhållningssätt till jaget danas. För att kunna planera för andra fordras en god självkännedom, en medvetenhet som kanske bäst tillförskansas genom praktisk tillämpning och levd erfarenhet. Vilket ansvar bär landskapsarkitekter för att inkludera brukare? Att planera för människor är att ta makt i anspråk. Vem ges rätt att delta och under vilka premisser? Målet med uppsatsen är att ta fram ett gestaltungsförslag för utemiljön vid Green Canteen och att sätta mig in i planeringsfrågor relaterat till att arbeta utifrån en annan kulturell kontext än min egen.

Frågeställningar

1. Hur skulle ett gestaltungsförslag för utemiljön i projektet Green Canteen kunna se ut, anpassat efter platsspecifika aspekter och premisser?
2. Vilka arbetsmetoder och teorier är lämpliga för mig att applicera i det platsspecifika projektet Green Canteen?

Mål och syfte

Målet med uppsatsen är att skapa ett gestaltungsförslag för utemiljön i projektet Green Canteen som svarar mot de ambitioner, önskemål och behov som skolan artikulerar.

Syftet är att synliggöra vilka aspekter som är centrala att bejaka för att skapa ett gestaltungsförslag för utemiljön vid Hermann Gmeiner skolan i SOS Barnbyn på Zanzibar. Genom uppsatsen erfar jag kunskap om projektet, designprocessen och vilka sociala perspektiv som är viktiga att belysa.

Material och Metod

För att svara på frågeställningen har insamling av material skett genom intervjuer av referenspersoner, litteraturstudie, gestaltungsarbete och genom en resa till Zanzibar för att besöka Hermann Gmeiner skolan. På Zanzibar samlade jag in material genom studiebesök, analyser, intervjuer och gåturer tillsammans med olika brukare av skolgården.

LITTERATURSTUDIE

Litteraturstudien ämnar redogöra för olika planeringsteorier i relation till makt med koppling till dialog-, brukarmedverkan-, genus-, postkolonialt- och barnperspektiv. Litteraturstudien utgörs av en hermeneutisk litteraturstudie (Patel 2003). Litteratur, avhandlingar, artiklar och examensarbeten tolkas utifrån ett subjektivt perspektiv. Litteraturinsamling har skett främst genom sökningar i databaserna Epsilon, Primo och google scholar, Cornell Universitys bibliotek, via Göteborgs och Malmös stadsbibliotek och SLU:s bibliotek. Material för referensobjekten har skett via Arkitekter utan gränsers hemsida och hos de enskilda projektens webbadresser. Urvalet har skett ämnesvis och efter kopplingar till Östafrika. Litteratur med anknytning till planering, dialogverktyg, barnperspektivet, genus, kultur, postkolonialism, feminism och global utveckling har varit i fokus. Mina främsta sökord var: *gender, planning, humans rights, global development, Tanzania, children's perspective* och *children*.

RESA TILL ZANZIBAR

I mitt arbete med att ta fram ett gestaltungsförslag har jag använt mig av resultatet utifrån genomförda analyser på Zanzibar och ifrån mina intervjuer med referensobjekt samt ifrån inspirationsinsamlingen från resan till Tanzania. Jag besökte Tanzania från den 28 mars till den 10 april, 2015. Genom att bo i barnbyn, besöka skolan, prata med brukare, tillämpning av olika undersökningar uppfattade jag skolgården och faktorer som påverkar den. Med observationsanalyser vann jag inblick i olika aspekter som präglar området, såsom rörelsemönster, aktiviteter, sociala relationer, dygnsrytm och platsspecifika behov. Mitt skissande drog till sig brukarnas intresse som ledde till oplanerade samtal där jag kunde ställa frågor kring deras åsikter och upplevelser om skolgården. Genom att vistas på skolgården under hela dagar kunde jag delta vid idrottslektioner, äta mat tillsammans med eleverna och betrakta vardagslivet som präglar platsen. Jag besökte miljöorganisationen Kizimbani Agricultural Training Institute (KATI), flera olika skolor och offentliga platser för att vinna inspiration av tanzansk landskapsarkitektur.

Figur 1

INTERVJU

Intervjuer har genomförts med de ansvariga för Green Canteen samt med referensobjekten Econef och St Satherine Vocal Project. Gemensamt för projekten är att de riktar sig till barn och äger rum i Östafrika. Syftet med dessa intervjuer var att skapa en bättre förståelse för vilka metoder som har använts i projekt som liknar Green Canteen, för att skapa referensramar att arbeta utifrån för att förstå Green Canteens förutsättningar samt att söka inspiration till mitt eget gestaltungsförslag.

Intervjuformen är semistrukturerad och tematiskt guidad, därför att deltagaren ska ges utrymme att utveckla sina berättelser (Johansson 2005). Inför intervjun planerade jag en intervjuguide med formulerade frågor. Intervjufrågorna fokuserade kring projektet bakgrund, platsspecifika aspekter som påverkar utformningen, barnperspektivet, kontextanpassning och maktanalys. Deltagarna gavs möjlighet innan intervjun att ställa frågor om undersökningens syfte och upplägg.

Presentation av intervjuguide:

1. Vad är projektets mål och syfte?
2. Hur länge har projektet pågått?
3. Hur många är involverade?
4. Hur har området runtomkring påverkat förutsättningarna?
5. Vilka utgångspunkter har ni haft i designprocessen?
6. Arbetar ni med att inkludera barnperspektivet?
7. Hur arbetar ni för att få med brukarens behov?
8. Hur arbetar ni med långsiktig hållbarhet i relation till brukarperspektiv?

I barnbyn genomfördes semistrukturerade intervjuer med skolans rektor och barnbyns ansvariga. Intervjun med Mama Hamida fördes på swahili och till min hjälp hade jag en tolk.

GÅTUREN

En gåtur är en kvalitativ utvärderingsmetod där miljön studeras genom att besöka och notera sina upplevelser. Gåturen är att betrakta både som utvärderings- och dialogmetod då den erbjuder en ofta fördjupad och nyanserad diskussion (Laval 2014). Laval beskriver vikten av upplevelsen som oersättlig:

“Det man upplever med sina sinnen och sina minnen på en plats kan inte ersättas av någonting annat. Kroppens förnimmelser i den föreliggande verkligheten är grundläggande för att man ska kunna sätta ord på sin upplevelse

Syftet med gåturerna var att jag skulle få ta del av olika brukargrupper perspektiv och kunskap om utemiljön vid Hermann Gmeiner skolan. Fyra stycken gåturer genomfördes. Läs mer under 4.2 Gåturer.

GESTALTNINGSPROCESS

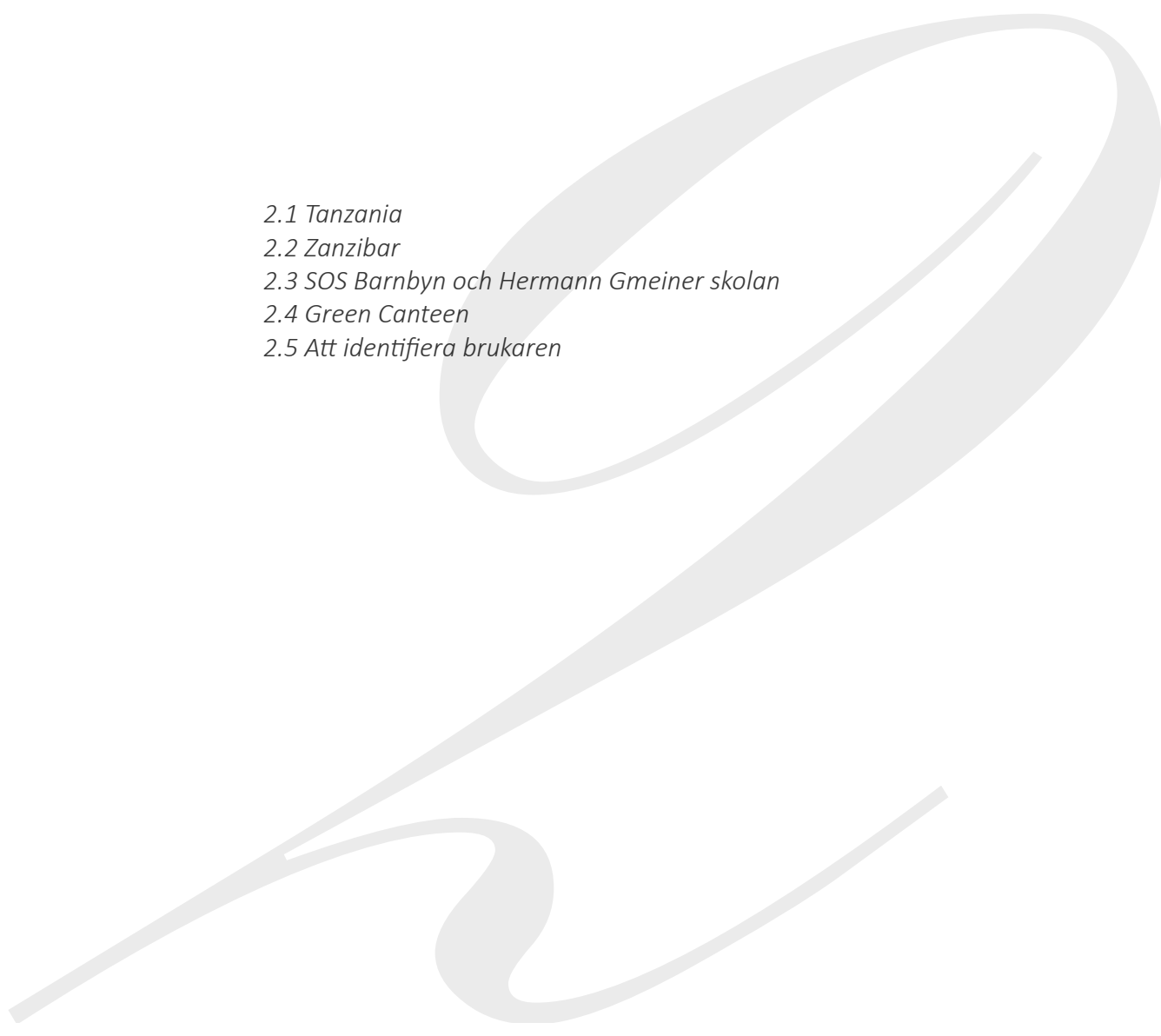
Gestaltningprocessen har bestått av skissande och olika analyser som presenteras i kapitel fyra, *Brukarperspektiv*. Mitt mål med uppsatsen är att presentera ett gestaltungsförslag och för att ge det visuella materialet rättvisa överstiger uppsatsen trettio sidor. Analyser, perspektiv, successionsutveckling och illustrationsplaner gör anspråk på mer utrymme.

Avgränsning

Målet med kandidatarbetet är att skapa ett gestaltungsförslag för skolgården vid Hermann Gmeiner skolan. Illustrationsplanen behandlar framförallt rumslig disposition, lokalisering och utformning av funktioner samt övergripande vegetationsgestaltning. En rumslig avgränsning för gestaltungsområdet är dragen längs muren som omger skolgården. Viktiga aspekter utelämnas för att de inte ryms inom uppsatsens format, däribland vattenhantering, projektering, sophantering och kostnadskalkyl.

I mitt val av referensobjekt begränsas arbetet genom att enbart fokusera på andra projekt inom Arkitekter utan gränser som också är lokaliserade i Östafrika. Då målet med min uppsats är att utveckla ett gestaltungsförslag för utemiljön i projektet Green Canteen är det förmånligt att de projekt jag analyserar kan inspirera mig och bidra med kunskap kring gestaltning av en pedagogisk miljö.

Green Canteen

-
- 2.1 Tanzania*
  - 2.2 Zanzibar*
  - 2.3 SOS Barnbyn och Hermann Gmeiner skolan*
  - 2.4 Green Canteen*
  - 2.5 Att identifiera brukaren*

Green Canteen

Figur 2

Tanzania

Tanzania är en del av Östafrika och gränsar till Kenya, Rwansa, Malawi, Burunbdi, Zambia och Mocambique. Befolkning består av 49,25 miljoner, år 2013 (Världsbanken Tanzania 2015), människor med flera religiösa tillhörigheter, framförallt muslimer och kristna. Landet är frodigt och rikt på naturtillgångar. Tanzanias har sedan självständigheten år 1961 haft ett relativt stabilt politiskt klimat. Idag uppskattas 40 procent av den vuxna befolkningen placera sig under gränsen för extrem fattigdom, på 1.25 USD per dag (Världsbanken, Tanzania overview 2015). På FN:s Human Development Index (HDI) rankas landet till plats 159 av 187 länder. HDI mäter ett lands välstånd genom att sammanväga utbildningsnivå, förväntad livslängd och BNP. Sverige placerar sig på plats tolv och Norge rankas högst (UNDP 2014).

Zanzibar

Zanzibar är en del av arkipelagen vid Tanzanias kust. Ögruppen har en historia som handelsnation i Indiska oceanen, under epitet Kryddöarna utgjorde Zanzibar ett obligatoriskt stopp längs handelsvägen mellan Indien, Afrika och Arabländer. Kolonialismen har satt spår. Zanzibars största stad är Stonetown som återfinns på Unicefs världsarvslista med en arkitektur som återspeglar den säregna kulturen, influerad av Indien, Arabvärlden, Europa och Afrika över det senaste millenniet (Unesco 2015). Ön präglas av en våldsam historia där krydd-, elfenben- och slavhandel har spelat en central roll. 1963 förklarades Zanzibar sig självständigt från Storbritannien och i april 1964 så enades Tanganyika med den Zanzibariska ö-världen och bildade The republic of Tanzania där Zanzibar utgör en semiautonom region (Unesco 2015).

Folkmängden beräknas till 1,2 miljoner invånare år 2010, inräknat ön Pemba. Största gruppen människor utgörs av afrikaner som emigrerat från fastlandet, en mindre gupp utgörs av arabättlingar som har försörjt sig genom handel och som utgjorde det forna Zanzibarsrikets societet. På öarna finns en minoritet av indier och pakistanier. En majoritet av befolkningen är muslimer.

SOS Barnbyn och Hermann Gmeiner skolan

I Tanzania finns SOS Barnbyar på tre platser, Dar es Salaam, Arusha och Zanzibar samt en fjärde i Mwanza är under uppbyggnad. SOS Barnbyn på Zanzibar upprättades 1991 och är placerad i södra Stonetown. Där finns elva familjehus, Youth home, direktörens hus, 'aunt's house, SOS dagis samt administration och service. Dagiset har kapacitet att ta hand om 150 barn från barnbyn och omkringliggande samhället. Det bor mellan fem till åtta barn i varje hus och totalt 78 barn i barnbyn.

När barnen blir 15 år flyttar de ut från SOS Barnbyn och in SOS Youth Facilities. Att flytta hit kräver mycket eget ansvar och de förbereds av Barnbyn för att klara förändringen. Här beräknas de bo i fyra år framåt och om de börjar studera vid universitet kan de stanna längre.

1993 byggdes Hermann Gmeiners primary och secondary school i anslutning till SOS barnbyn. Cirka tusen barn undervisas av fyrtio lärare på skolan. År 1998 öppnades SOS Medical Centre som erbjuder vård till barnbyn och till lokalbefolkningen med fokus på mödravård. (SOS barnbyar 2014)

Figur 3 Källa: Mair+Weber. *Green Canteen booklet*, 2014

Aerial view over SOS Children's Village Zanzibar

Green Canteen

Göteborgsförankrade företaget MAIR+WEBER driver projektet Green Canteen sedan hösten 2013 och genomförde en förstudie på Zanzibar under februari- april 2014. Utgångspunkt är den globala resursproblematiken kring produktion och konsumtion av mat. I Green Canteens booklet beskrivs problematiken i hur vi för första gången möter en generation där barnen förväntas leva kortare liv än sina föräldrar till följd av hälsorelaterade problem. Paradoxalt nog är både undernäring och diabetes växande problem. Tolv miljoner människor i Subsaharan Africa (SSA) lider av diabetes och antalet förväntas dubblas till år 2030.

På Zanzibar används träkol för att tillreda mat, vilket är hälsoskadligt och bidrar till avskogning på ön. Brist på rent vatten är ett växande problem då grundvattennivån minskar och riskerar att blandas upp med havsvattnet. Matproduktion är låg och den odlingsbara marken minskar. Näringsbrist är vanligt bland befolkningen och beror av ohälsosam mat, sjukdomar, dåliga sanitära förhållanden, smutsigt vatten och dåliga mathantering. (Green Canteen booklet 2014)

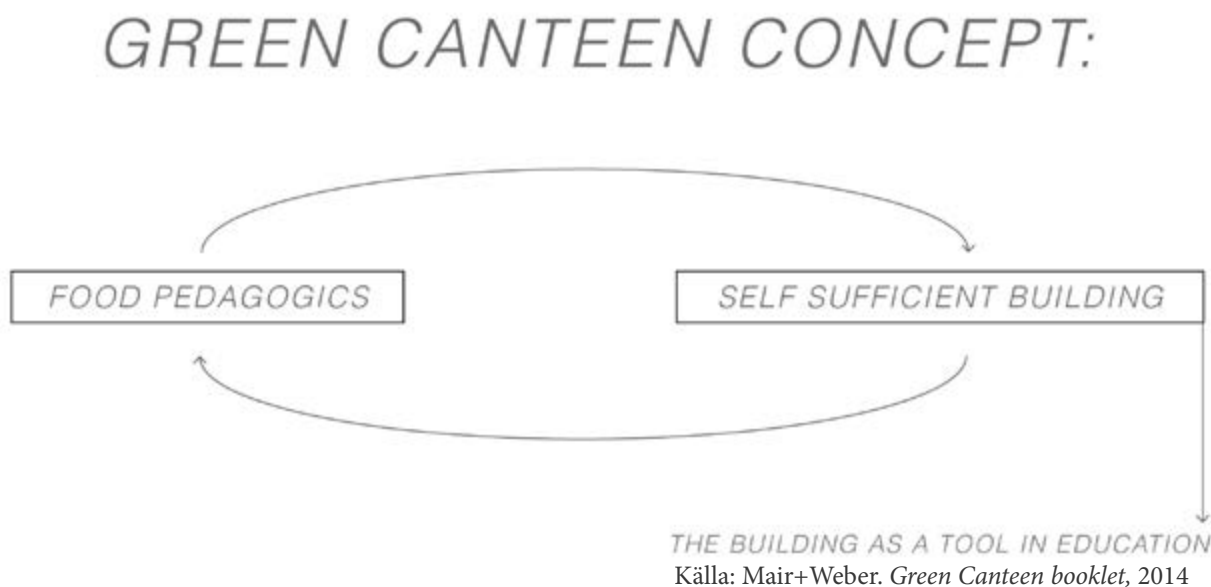

Figur 4 Källa: Mair+Weber. *Green Canteen booklet*, 2014

Den nuvarande kantine i barnbyn byggdes i syfte att vara tillfällig och är anpassad för cirka femtio matgäster och är för liten skolans tusen studenter som äter där dagligen. Maten som serveras utgörs främst av friterade potatisbollar, omelett med pommes frites och chapati (indiskt bröd), alltså relativt näringsfattig mat. Kantine beskrivs som bristfällig i utrymme, sanitet, säkerhet, regnskydd och har i dagsläget fem otillräckliga bänkar att sitta på.

Figur 5

Målet är att designa och bygga en ny kantin men också att ta ett helhetsgrepp om pedagogiken kring matens påverkan på människors hälsa ur ett globalt perspektiv. Matens livscykel ska genomsyra projektet, från frö till kompost. De lokala förutsättningarna och resurser är utgångspunkten som innebär att kanten strävar mot självförsörjning. Lokala material ska användas med inspiration från traditionella byggtekniker.

Önskemålen från Green Canteen om utemiljön är (Mair+Weber, 7 mars)

- 1, Utveckling av skolgården bör fungera väl med ambitionen om hållbarhet.
- 2, Att skapa plats för och planera odlingsytor
- 3, Att presentera ett förslag för sittplatser utomhus där studenterna kan äta
- 3, Att plantera in nya fruktträd

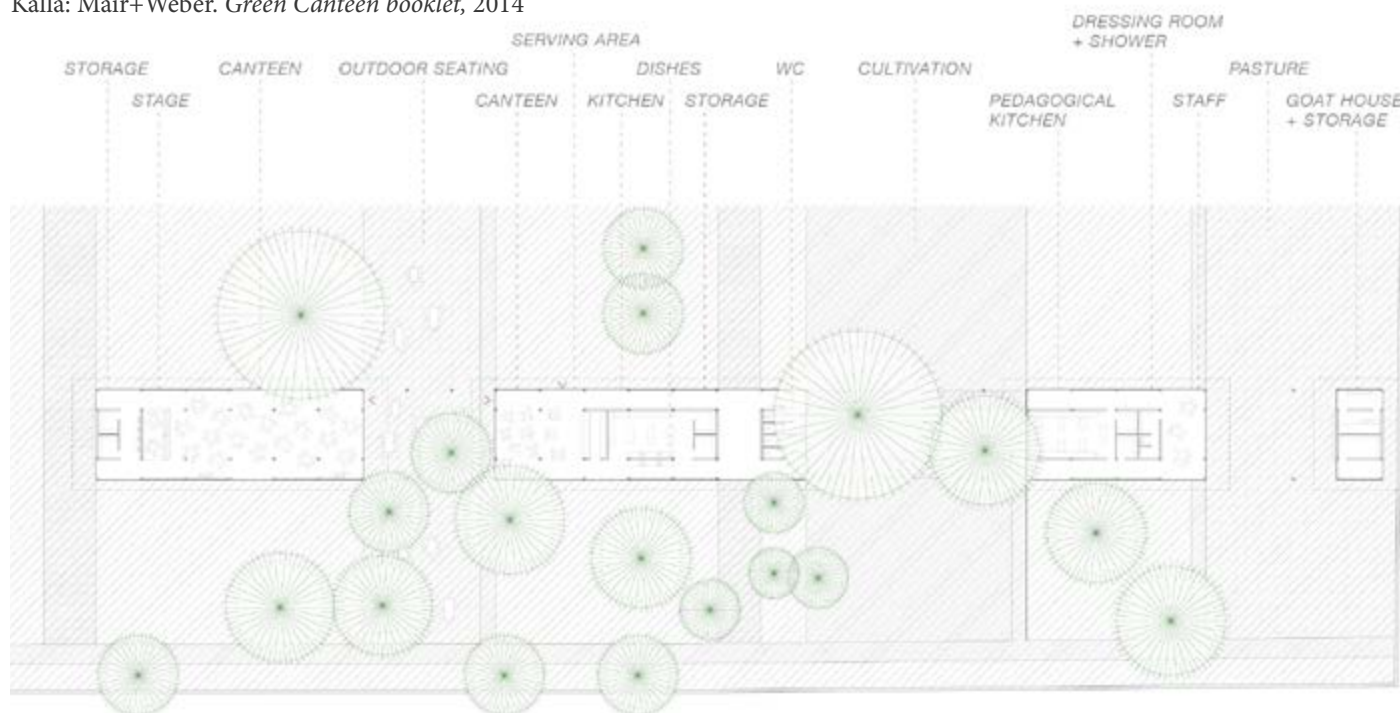
Att identifiera brukaren

Alla som berörs av skolgården med dess funktioner och som har en relation till SOS Barnbyn samt skolan har jag valt att betrakta som brukare. De primära brukarna är skolans elever. Sekundära brukare är framförallt skolpersonalen, mamorna, SOS barnbyns personal, patienter och ungdomarna i Youth Home. FN:s barnkonvention och konventionen för kvinnors rättigheter (FN 1979) berättigar ett tydligt fokus på barn och kvinnors upplevelser.

Mama Hamida, som har övergripande ansvar bland mamorna, var positivt inställd till att ha djur i SOS barnbyn. Hon beskriver att när djuren väl kommer så behöver SOS planera i detalj hur det ska fungera. "Tunahijai kunpanga" - "We need to plan it, but it would be really good". Under 90-talet så fanns djur på platsen och då fanns det en ansvarig, Hamida önskar ett liknande arrangemang. Själv vill hon utveckla trädgården och föredrar att slappna av under stora träd och skulle gärna se fler på området.

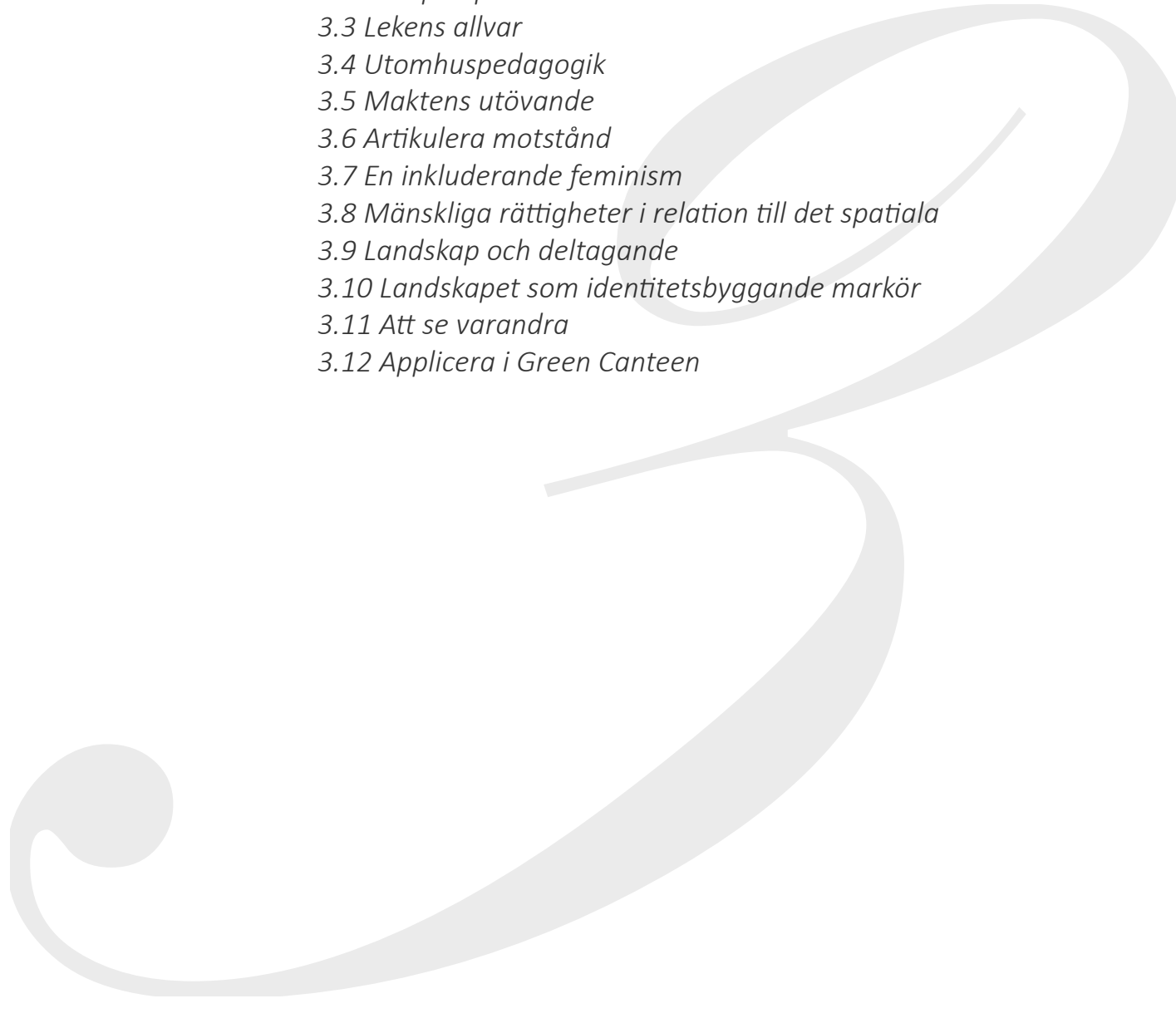
Figur 6

Källa: Mair+Weber. *Green Canteen booklet*, 2014

Plan

Planerandets komplexitet

-
- 3.1 Hållbarhetens komplexitet*
  - 3.2 Barnperspektivet*
  - 3.3 Lekens allvar*
  - 3.4 Utomhuspedagogik*
  - 3.5 Maktens utövande*
  - 3.6 Artikulera motstånd*
  - 3.7 En inkluderande feminism*
  - 3.8 Mänskliga rättigheter i relation till det spatiala*
  - 3.9 Landskap och deltagande*
  - 3.10 Landskapet som identitetsbyggande markör*
  - 3.11 Att se varandra*
  - 3.12 Applicera i Green Canteen*

Planerandets komplexitet

Hållbarhetens komplexitet

Att arbeta med planering av landskap förutsätter en förståelse för begreppet. Den Europeiska landskapskonventionen definierar landskap enligt följande »*area, as perceived by people, whose character is the result of the action and interaction of natural and/or human factors*» (Council of Europe 2000). Definition av begreppet innebär att landskap konstitueras i samband med mänsklig interaktion till den fysiska omgivningen. Landskapsarkitekten antroposofiska förhållningssätt fokuserar skärpan mot samspelet som skapar landskapet.

Projektet Green Canteen har ett uttalat mål om hållbarhet, att medvetandegöra hela näringskedjan för studenterna. Begreppet Hållbarhet är komplext. I FN rapporten A common future eller vanligtvis omnämnda Brundtlandkonventionen (Our common future 1987) fastställs att begreppet kräver ett socialt-, ekonomiskt- och ekologiskt perspektiv för att säkerställas. Dessa tre dimensioner är sammankopplade och är beroende utav varandra. Brundtlandskonventionen påtalar att odemokratisk maktfördelning med lågt deltagande och bristande demokratiska processer ofta föranleder svårigheter med att säkerställa hållbar utveckling. För att nå ett eftersträvarsvärt resultat krävs det att planeraren arbetar med att tillgodose och harmonisera alla dessa tre dimensioner av hållbarhet (ibid).

Att planera innebär att ta ett grepp om verkligheten, att hantera olika perspektiv. För att nå social stabilitet är sårbara grupper viktiga att belysa och fokusera på, då de kan ha svårt att själva göra sin röst hörd. Barn kan med hänsyn till FN:s barnkonvention definieras som en minoritet och bör därför ges den demokratiska rättigheten att uttrycka sig och ges stort deltagande och inflytande vid beslut som rör deras liv. (Barnkonventionen 1989)

Barnperspektivet

Innebörden i begreppet barndom är beroende av socialt sammanhang alltså skiljer sig sociala och kulturella förväntningar av läget och oavsett geografisk plats är det viktigt att belysa barnperspektivet. En dikotomi utgörs av de två motsättningarna där barnen antingen kan ses som blivande människor eller fullständiga människor (Lee 2001). Då barn inte ses som fullvärdiga människor är det de vuxna som ser till barnens situation medan barnperspektivet tar sin utgångspunkt i barnens egna tankar och intressen (Qvarsell 2001). Genom att betrakta barn som annorlunda och gåtfulla, som människor i danande, undermineras och osynliggörs människor (Olsson 2010).

Hjärnforskare påtalar att vuxna människors hjärnor är annorlunda från fostrets, barnets och ungdomen i puberteten. Barn rymmer därför känslor och sinnesstämningar som många vuxna inte längre kan minnas eller uppleva (Olsson 2010). Det är viktigt att erkänna barn som grupp, på samma sätt som vi skapar andra grupper i samhället för att kunna analysera och därigenom skapa bättre levnadsförhållanden. Att tydliggöra barnperspektivet, att vuxna och barn har olika förhållningssätt till livet och att vi kanske aldrig fullt ut kan förstå ett barn är betydelsefullt. Planerare bör anstränga sig för att belysa barns intresse i samhället, idag och i framtiden (Jansson 2013).

Relationen till utemiljön är av stor betydelse under barndomen. När barn interagerar med landskapet assimileras omgivningen till en del av deras värld. Karsten argumenterar för att barn har rätt till att involveras i beslutsprocesser, eftersom de interagerar med landskapet. (Karsten 2003) Kontextanpassade studier av barns miljö och villkor är en metod för att förstå barns världsuppfattning och kunskapsproduktion. Qvarsell argumenterar för att barn internaliserar omvärlden och konstituerar den på nytt:

“In short, society reproduces itself not by transmission from one generation to the next, but instead by each new generation constructing a new society for itself”. (Qvarsell 2003)

Inläring av kunskap förmedlas inte utan rekonstrueras och processen sker i det mellanrum som uppstår mellan individ om omvärld. Kulturell kontext innebär förutsättningar som konstruerar individen och bidrar till meningsskapande (Qvarsell 2003).

Lekens allvar

Att förstå leken är en förutsättning för att kunna planera för den.”*Så länge inte platserna där vi bor släpper in barnen och tar lekens natur på allvar så förnekar vi också väsentliga delar av oss själva*”. Wendy Russel vrider och vänder på begreppet ”lek”, hon hävdar att leken finns i barnet och inte är något som vi vuxna erbjuder. Att barn leker överallt och inte bara där vuxna planerar leken innebär att vi alltid bör planera för lek. En god lekplats är en plats där barnet är tryggt, både ur ett socialt och fysiskt perspektiv. Att gynna leken utan att dra undan mattan för barnet, genom att planera bortleken på bekostnad av trygghet, är en hårfin balansgång (Gröna fakta 2010).

Utomhuspedagogik

En pedagogisk utemiljö har potential att främja lärande, lek och fysisk aktivitet. För skolans del innebär skolgården fler platser till undervisande. En pedagogisk utemiljö varierar utbudet av skolans pedagogiska infrastruktur och barnen kan interagera med miljön (Gröna fakta 2005). Utomhuspedagogik innebär att barnen ges möjlighet att lära sig förstahanderfarenheter genom direktkontakt med landskapet. Att erfara träd och växter istället för att läsa om dem i en bok. Återkoppling kan ske inne i klassrummet och därmed förstärks kunskapen. Lärarens närvaro är central som samlingspunkt och förmedlare av kunskap. De kreativa och sensoriska elementen betonas i utomhuspedagogiken, som är fördelaktig genom att utomhusundervisning stimulerar minneskapaciteten (Dahlgren & Szczepanski 1997).

Maktens utövande

Landskapskonventionen framhåller landskapet som kulturbärande identitetsmarkör: *‘Landscape in law as an essential component of people’s surroundings, an expression of the diversity of their shared cultural and natural heritage, and a foundation of their identity’*(Council of Europe 2000, art.5). Sambandet mellan kultur, landskap och individ framhåller människans rätt till beslutsdeltagande i landskapsrelaterade frågor. Planerare tvingas hantera en inneboende problematik inom yrkeskåren, vilken Tovi Fenster identifierar som top-down planning. Fenster belyser risken med att professionella planerar över huvudet på brukarna och överser viktiga behov. Det motsatta alternativet, s.k bottom-up planning beskrivs som alltför ofta för resurskrävande för att förverkliga. Behovet av goda analysverktyg är centralt. (Fenster 1999) Kritik anförs mot ‘top-down systems’ som förkläs i ljuset av en gemenskapsbaserad retorik både i utvecklingsländer och på europeiska arenor. Det finns en skillnad mellan tillsynes demokratiska processer och så kallat “riktigt deltagande och inkludering” i beslutsmakande kring landskap (Roe 2013).

Världen präglas av olika perspektiv. Vissa perspektiv, berättelser, identifierade Foucault som diskurser, eller med Anna Johanssons ord, *kunskapsregimer* (Johansson 2005 s.57-58). Människan är medskapare i diskursen, som utövare av social praktik.

Foucault utvecklade nya modeller för maktens utövande. Termen disciplinär makt innebär en slags dominans som är kopplad till diskurser. Diskursen som maktmodell utgörs av gemensamma normer, en samling av representationer som tillsammans skapar en artikulerad föreställning. Diskursiv makt manifesteras genom de processer och tekniker vilka individens val påverkas av. Hur individen handlar styrs av den disciplinära makten, av gemensamma föreställningar. Foucault introducerade även begreppet kapillär makt, med vilket han åsyftade att synliggöra hur makten genomsyrar samhället, som en väv eller likt ett nät (Lilja 2001 s.130).

Artikulera motstånd

Diskursen upprätthåller makten och verkar genom att kunskap och makt rekonstruerar varandra. Feminismen och postkolonialismen är två politiska strömningar som syftar att representera andra perspektiv. De etablerar motdiskurser genom att synliggör diskursens processer. Med alternativa berättelser manifesteras

motstånd. Feminismen analyserar i första hand maktrelationen mellan kön/genus och ifrågasätter den androcentriska diskursen. Den postkoloniala kritiken fokuserar på etnicitet och maktrelationen mellan västvärlden och dess Andre (Johansson 2005 s.57-58).

Inom diskursen är den berättelse vi kallar ”*Historia*” avgörande för konstituerandet av det moderna västerlandets identitet. I framgångsberättelsen om utveckling, finns en grundläggande distinktion mellan den ”*civiliserade västvärlden*” och dess spegelbild. Europa fick bära epitetet utveckling, moral och modernitet medan det icke-europeiska beskrivs som outvecklat, omoraliskt och primitivt. Idén om den andras essentiella avvikelse återfinns i olika gestalter i västerländska diskurser (Johansson 2005 s.67). Mignolo beskriver hur klassificeringen av världens folk och religioner rättfärdigades inom diskursen: ”*Omformuleringen av ”Barbarerna” på 1500-talet gav den rumsliga koloniala skillnaden dess onde aktör*” (Mignolo 2014 s.62). Friedrich Hegel, 1770 -1831, gav uttryck för diskursens ramar när han menade att Afrika inte kan läsas som en del av den historiska världen eftersom kontinenten inte visade tecken på rörelse eller utveckling (Johansson 2005 s.66-67). Inom kolonialismens diskurs har uppfattningen om tidens enhetlighet och historiens linjeralitet varit centrala idéer i modernitetens berättelse om en annorlunda och underlägsen ”andra” (Los Reyes 2011 s.19).

En inkluderande feminism

Motstånd och makt finns att hitta i de alternativa berättelserna och de berättar att vi måste hitta nya vägar. Audre Lord sa:

“Överlevnad är inte en akademisk färdighet. Överlevnad är att lära sig att klara sig på egen hand, impopulär och ibland skymfad, och att lära sig hur man gör gemensam sak med de andra som står utanför strukturerna, i syfte att definiera och söka en värld där vi alla kan blomstra. Det är att lära sig hur man tar våra skillnader och gör dem till styrkor. Ty härskarens verktyg kommer aldrig att montera ned härskarens hus. De må göra det möjligt för oss att tillfälligt slå honom i hans eget spel, men de kommer aldrig att göra det möjligt för oss att få till stånd en genuin förändring” (Lord 2011 s.247) .

Chandra Talade Mohanty identifierar begreppet ”*Västerländsk feminism*” med avsikten att belysa hur textuella skildringar adresserar icke-västerlänningar som ”*de andra*”. Hur koloniala strukturer sipprar igenom de feministiska analyserna (Talade Mohanty 2005 s.34).

Den postkoloniala perspektivet bör, enligt Paulina De Los Reyes, inte läsas som ”*ett tillstånd där kolonialismen har upphört att existera utan snarare som ett sätt att begripliggöra kolonialismens effekter*” (Los Reyes 2011 s.19). För att motarbeta etablerade maktstrukturer som har en inbyggd hierarki behövs andra verktyg, metoder och visioner för att skapa nya strukturer.

Mänskliga rättigheter i relation till det spatiala

Fenster problematiserar hur konventionen om mänskliga rättigheter är att premiera vissa antaganden. När den europeiska normen planerar för ickenormen finns det två olika förhållningssätt för planerare att närma sig andra kulturer, det universala och det relativistiska perspektivet (Fenster 1999 s.48). Det universala perspektivet trycker på att de mänskliga rättigheterna är att betrakta som internationell lag och utgår ifrån individens behov. De kritiserar det relativistiska perspektivet för att skapa utrymme för kränkningar av individen som får stå tillbaka för gruppens rättigheter. Relativisterna framhäver istället de mänskliga rättigheterna som en västerländsk produkt, framsprungen ur den modernistiska, eurocentristiska diskursen som dominerade världen efter andra världskriget. Kampen för att implementera mänskliga rättigheter betraktas som en förlängning av den liberala skolans frammarsch. Att framhäva mänskliga rättigheter som en sanning hämmar kvinnors personliga och kollektiva rättigheter genom att kränka den legitima rätten att kontrollera sitt eget liv. Relativisterna menar på att alla grupper har en uppfattning om mänskliga rättigheter trots att de kan avvika från den västerländska kulturen och att alla kultur förmår kritisera sin egen praktik (ibid.).

I rummet återspeglas makten. Planering blir därför ett influensrikt verktyg för utveckling av kultur,

som kan befästas eller förändras. Normen som konstituerar makten är ofta i konflikt med kulturella praktiker (ibid. s.48). Kultur är inte ett homogent begrepp utan bör förstås i en rumslig kontext med flexibla analysmodeller. Fenster menar att det är vilseledande att tolka kultur som en samling värderingar, utan istället bör betraktas som den kulturella gruppen reflektion kring sin egen resiliensförmåga, dynamiken mellan motstånd och förändring (ibid.).

Marcia Wallace och Beth Moore Milroy ger sig på uppgiften att planera utifrån diversitet, genom att fokusera på kulturella skillnader via en matris av kulturella normer och värderingar som överlappar varandra (ibid. s.173). Matrisen utgörs av parametrar som etnicitet, religiös tillhörighet, genus, ideologisk och urban/rural- identitet, socioekonomisk situation samt klasstillhörighet. Att erkänna och studera dessa faktorer är en metod för att se staden som en redan konstruerad och mångfacetterad plats av etniciteter, kön, klass och olika åldrar. Det är ett verktyg för att närma sig vilka sociala strukturer som genomsyrar en plats. Metoden öppnar att implementera mänskliga rättigheter i städer och den byggda miljön.

Landskap och deltagande

I en tid som präglas av androcentrism och där vithet stavas norm så implementeras koder som upprätthåller den Andres underordning i samhället och i den byggda miljön. Fenster urskiljer ett mönster där de som befinner sig längst ned i hierarkin får ta de hårdaste konsekvenserna när en kulturell grupp tvingas in i strukturer som skiljer sig från den dominerande kulturella sfären. (Fenster 1999) För att undvika att planering blir ett verktyg för förtryckande strukturer som slår mot minoriteter krävs förståelse över kulturgränser. Androcentriska strukturerna berättigar en inkluderande dialog mellan brukare och planerarna för att kunna identifiera behov och intressen. Det är viktigt att kvinnor delges kunskap och bjuds in till beslutsfattande. I fall där kvinnliga behov inte uppfylls i den byggda miljön går det att spåra kvinnors brist på inflytande i processen. Den enskilda individen, och gruppen, innehar situerad kunskap som skapar ett behov av dialog och deltagande där kultur är en faktor i planeringsprocessen (ibid.).

Sherry Arnstein's tog fram "*Ladder of citizen participation*" på 60-talet och den är användbar än idag, skriver Maggie Roe, för att undersöka maktstrukturer och deltagandeprocessen. Modellen består av tre avsnitt och nio steg, den första delen består av icke-deltagande, manipulation och terapi. Istället för att ge deltagarna inflytande så inkluderas de i processen i syfte att manipuleras. Det andra steget kallades Arnstein för symboliskt deltagande; information, konsultation och pacifiering. Här ges medborgarna rätt till visst inflytande. Arnstein var dock kritisk till detta steg då hon ansåg att staden bjuder in till dialog men utan att helhjärtat beakta medborgarnas åsikter. Först vid sjätte steget, alltså i det tredje segmentet når vi medborgarinflytande i vad som kallas: medborgarmakt: partnerskap, delegerad makt och allra högst upp är medborgarkontroll. Detta innebär direkt inflytande för medborgarna till exempel genom självformade styrelser. Modellens tillkortakommanden består i att den saknar vägledning för hur interaktion ska bedrivas (Roe 2013 s.341).

En möjlig väg att gå är att leta efter '*stakeholders*', särskilt starka representanter, blir en allt vanligare metod för att synliggöra perspektiv. Representanterna bör företräda olika åsikter. Medborgare kan karaktäriseras som stakeholders men en nyckelfaktor i problematiken med företrädare är att alla representanter inte har lika mycket makt i beslutsprocessen (ibid s.343).

Vid insamling av information är det svårt att hitta empiri och att kombinera vetenskaplig erkänd kunskap med medborgares perspektiv och planeraren brottas med hur medborgarens perspektiv tillvaratas i beslutsprocessen. Roe skriver om hur en förändring danas, hur det modernistiska utgångsläget, den s.k top-down planeringen börjar ge plats åt en bottom-up paradigm. Nya teorier kring deltagardialog fokuserar på att samla information med människor istället för att fokusera på människor, som objekt. Det växer fram nya metoder för deltagandeprocesser, sprungit ur den antropologiska forskningen som ämnar att synliggöra platsspecifik kunskap, för den som strävar efter demokratiska ideal i beslutsprocesser. Arbetsmetod varierar efter arenan. De mest framgångsrika beskrivs kombinera landskapsupplevelsen med deltagandemetod som att beskriva landskapet, skapa kartor och fotografera upplevelser (ibid s.346).

Roe beskriver ett underskott på kunskap relaterat till landskapet och brukarmedverkan "*For example, does participation actually provide more sustainable landscapes?*" (ibid s.347). För att ha nå omfattande åtgärder mot klimatförändringarna blir det allt tydligare att hela befolkningen bör engageras i insatser. Roe

bygger vidare på Fischers tre mål för att inkludera medborgare i strävan mot ett långsiktigt landskap; att ge verklig innerbörd åt demokratiska processer, att förstärka och legitimisera målsättningar i samarbetsprocesser och att medborgares bidrag till kunskapsproduktion. Författaren menar att deltagande i planeringsprocessen bör ses i kontexten av deltagande i det politiska systemet och i relation till kulturell erfarenhet och förståelse. Informationsinsamlingen är hotad av den globala politiska koncentrationen, ekonomiska tillväxten och finansiella utvecklingen där landskap tenderar att betraktas som resurser redo att skördas. Utgångspunkten bör vara att det inte existerar en lösning, en sann väg, för att adressera landskapsrelaterade frågor utan nyckeln är att hantera komplexiteten. Genom att sträva efter både hållbara landskap och en innefattande deltagarprocess som suveräna mål når vi en merholistiskt resultat (ibid, s.347).

Landskapet som identitetsskapande markör

Uttrycket "Blood and soil" eller det tyska "blut und boden" refererar till landskapet som identitetsbyggande markör. Shelley Egoz redogör för hur landskapet har setts som en betydande del av människors identitet, som en konsekvens av att nationalstatens hegemoni vann mark i Europa mot slutet av 1800talet (Egoz 2013 s.273). Synen på landskapet som identitetsgivande har präglat olika landskapsteorier. *Critical regionalism theory* beskrivs som en motreaktion till modernismen brist på identitetsmoment. Dessa strömningar vann kraft inom landskapsarkitekturdiskursen på 1990-talet, med en retorik som omfamnade hållbarhetsbegreppet och värnade om inhemskt växtmaterial. Argumenten förkladdes av sociala och ekologiska aspekter (ibid s.274).

Egoz skriver att yrkesgrupper som arbetar med landskapet ofta anser sig bära en professionell skyldighet att bejaka individens "landskapsidentitet". Identitet omskrivs som en viktig parameter i människans natur- och kulturarv, också i Landskapskonventionen, som Egoz beskriver som "*this century's latest key document concerning landscape*" (ibid s.274). Stobbelaar och Pedrolini presenterar en konceptmodell de kallar "*The Landscape Identity Circle*", vilken Shelley anser ge uttryck åt hur geografisk kontext utgör en grundbult i identitetsskapande inom landskapsarkitekturen. Den vilar på fyra dimensioner av begreppet identitet; personlig, existentiell, kulturell och spatial. Landskapsidentitet definierar de som "*the unique psychosociological perception of a place defined in spatial-cultural space*" (ibid s.274). Modellen tillämpar design som utgår från faktorer sprugna ur ett regionalt sammanhang, som geografi, botanik, klimat, historia och kultur. Olika stakeholders kommer att belysa varsina perspektiv av modellen, alla bundna till en plats.

I en värld som präglas av globaliseringens mobilitet, klimatförändringar och konflikter ställs nya frågor som kräver förtydligande av identitet. Den Poststrukturella skolan frångår diskursen som identitet som något essentiellt. De ser identitetsbegreppet som dynamiskt, pluralt och tolkat i ljuset av maktrelationer, resiliens och beroende av olika världsbilder eller värdegrunder. Skolan argumenterar för att nationella identiteter är ovanifrån applicerade och narrativt skapade (ibid s.275).

Alla passar inte inom den immobila normen. För nomader har det varit svårt att hävda sin rätt. Deras mänskliga rättigheter i form av kulturell identitet och rätt till självbestämmande har förbisetts i ett system där normen stavas ägande och bofasthet. Sveriges riksdags ständiga förbrytelse och kränkningar mot samerna är ett exempel på detta. Deklarationen om ursprungsbefolkningars rättigheter antogs av FN 2007 och leder på en väg bort från det statiska synsättet (ibid s.276).

Genom att placera människan i centrum och betrakta identitet och landskap som nyckelfaktorer kan vi planera efter nya krav på landskapet i en globaliserad värld, skriver Egoz. Att värdera ekologiska värden efter naturens förutsättningar, bejaka behovet av tillhörighet och tillgodose individens och kollektivets minnen leder till att landskapsarkitekturen anpassas till nya mönster där individens ges rätt att själv definiera sin identitet (ibid s.281).

Att se varandra

För att leverera ett trovärdigt gestaltungsförslag till utemiljön behövs brukarens röst. Mot bakgrund av kolonialismen är det inte utan vissa svårigheter att jag som vit och genomgående en akademisk utbildning ska föreslå ett gestaltungsförslag åt tanzanska elever. Anna Johansson formulerar problembilden:

"De andres tal existerar inte i den bemärkelsen att de privilegierade lyssnar till det och om det dialogiska utrymmet inte existerar kan man inte säga att de Andre "talar". Kritik anförs också mot synen på att de marginaliserade och förtrycktas röster verkligen kan föras i vetenskapliga berättelser eftersom dessa berättelser är en del av maktordningen" (Johansson 2005 s.72).

I interaktionen krävs av mig att efter givna förutsättningar medvetandegöra, för mig själv och omgivning, vem jag är, varför och under vilka premisser jag deltar. Dialogen och mötet är eftersträvarsamt, en plats för delaktighet. Att i varandra förstå den andra.

Applicera i Green Canteen

Vad är platsspecifika faktorer som påverkar det här projektet? Dynamiken mellan människorna och landskapet konstituerar en kultur som skapar vissa förutsättningar vilka påverkar rummet och rådande aktiviteter. (Roe 2013, s.339) Att komma som utomstående kräver uppmärksamhet och eftertanke av mig för att kunna skapa en förståelse för den aktuella kulturen. Landskapet och den upplevda identiteten är två faktorer som skapar kultur. Europeiska landskapskonventionen artikel fem ger uttryck åt landskapets som kulturmarkör. Egoz betonar riskerna med att betrakta identitet som beroende av landskapet medan Roe fastslår att det inte finns en enkel förklaring för hur människan, kultur och landskap skapar och återskapar varandra. Individens psykiska och fysiska band till landskapet är komplext och ännu inte klart utrett (Roe 2013, s.340). Att se till kultur som ett element vilket påverkar planeringen är av yttersta vikt. Fenster förklarar kulturbegreppet som dynamiskt och den kollektiva identitets anpassnings- och reflektionsförmåga. Att våga diskutera kultur är centralt för att förstå varandra.

I gestaltande av skolgården vid Hermann Gmeinerskolan är barnens åsikter och önskningsväsentliga att belysa med hänsyn till barnperspektivet. För att lämna ett gestaltungsförslag som är platsspecifikt anpassat är det nödvändigt med förståelse och respekt för rådande kultur. Med betoning på Marcia Wallace och Beth Moore Milroys matris av kulturella normer och värderingar, som etnicitet, religiös tillhörighet, genus, ideologisk och urban/rural- identitet, socioekonomisk situation samt klasstillhörighet, skapas en ingång till att bygga en ickehierarkisk plattform att planera och gestalta utifrån. Denna analysmetod bör anpassas till projektets småskalighet.

För att minska glappet mellan planerare och brukare är det viktigt att aktivt sträva mot ett bottom-up perspektiv. Där brukarna inkluderas och allra helst får vara med och styra processen, i enlighet med Arnsteins "ladder of citizen participation" där de högsta stegen utgörs av *medborgarkontroll*. Skolgården som plattform stärks av deltagarmedverkan, då en stor inkluderande och demokratisk process kräver mycket tid och resurser, vilken hade varit en intressant utveckling att medverka i, men orealiserbar för mig att genomföra under rådande förhållanden. Att plocka ut så kallade stakeholders som företrädare olika perspektiv vore lämpligare. Makthierarkin mellan olika stakeholders är en problematiserande faktor som bör tas i beaktande.

Att blanda landskapsupplevelsen med brukarnas perspektiv är en väg för att ta fram information *med* brukarna, istället för *om* brukarna. Det framstår som en bra metod att uppfatta skolgården och de olika rummen tillsammans för att förstå människorna och läget.

Människor är inte statiska och dynamiska utan föränderliga och anpassningsbara. Att bejaka de tre utgångspunkterna som Egoz identifierar underlättar för att låta brukaren själv identifiera sin identitet, även om detta främst är framtaget som ett verktyg för en mobil omvärld där människor behöver förhålla sig efter nya omständigheter och bosätta sig på nya platser. Att bejaka behovet av tillhörighet, kollektiva minnen och att se växtval som en ekologisk fråga och inte ett uttryck för kultur.

Brukarperspektiv

-
- 4.1 Hermann Gmeiner skolan*
  - 4.2 Gåtur*
  - 4.3 Visa mig dina favoritplats*
  - 4.4 Rörelse*
  - 4.5 Funktioner*
  - 4.6 Grönstruktur*
  - 4.7 Vatten*
  - 4.8 Mina intryck*
  - 4.9 Önskemål*
  - 4.10 Analys av brukarperspektivet*

Brukarperspektiv

Hermann Gmeiner skolan

Skolgården brukas av elever upp till tjugooett år, skolpersonal, barn från området runtomkring, patienter som kommer för att besöka mödrahälsovården och särskilt flickorna som bor i Youth home placerat vid skolgården. På vardagar så startar skoldagen klockan 7.15 och slutar 14.30, förutom de yngre barnen som slutar 12.30. Vissa elever går hem och äter eller så köper mat på skolan. Raster är vid tiotiden och vid klockan tolv. På fredagar går många studenter går hem av religiösa anledningar vid tolvtiden samtidigt som en del stannar kvar för att delta i idrottsaktiviteter på skolgården. På kvällar leker barnen från barnbyn på skolan, de spelar fotboll, leker vid lekplatsen som tillhör förskolan och umgås, både flickor och pojkar. Vid helgdagar användes skolgården flitigt av barn och unga. Vid flera dagar under min vistelse var skolans stängd på grund av påsklov och firandet av Presidentens dag, trots detta nyttjades området aktivt. Framförallt upptogs ytan av unga killar som spelade fotboll.

Gåtur

Efter en första bekantskap med skolgården identifierade jag fem platser vilka jag ville att brukarna skulle diskutera och belysa ur olika användningssynpunkt. Vid slutet av turen bad jag personerna visa mig den plats de tyckte bäst om vid området. Rutten med de olika stoppunkterna presenteras nedan. Inför gåturerna försågs alla deltagare med papper och penna för att skriva ned sina tankar.

Inledningsvis vid varje stopplats bad jag dem fundera över följande tre frågor:

- 1, Tycker du om den här platsen?
- 2, Varför eller varför inte?
- 3, Skulle du vilja förändra någonting här?

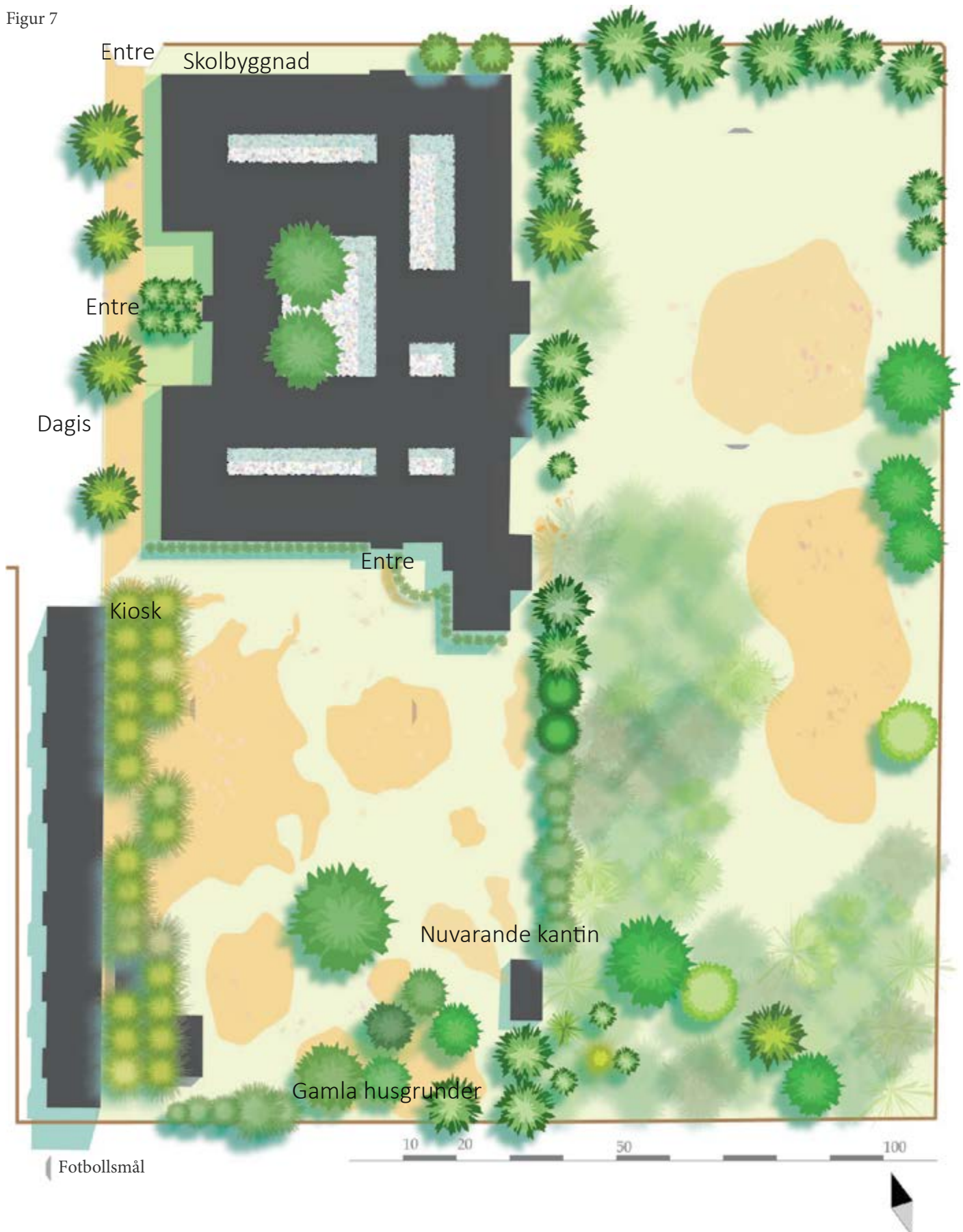
Deltagarna fick alltid spåna fritt för att jag vill förstå deras intryck av platsen utan att färga den. Jag ställde sedan följdfrågor om saker jag undrade över och ibland ville jag fråga om detaljer kring Green Canteens förslag.

Deltagarna valdes ut för att representera olika kategorier av nyttjare. För att få en bred variation av perspektiv varvades studenter med personal i grupperna. De som medverkade vid gåturerna var skolans rektor, samhälls- och idrottsläraren, skolans och barnbyns vaktmästare respektive trädgårdsmästare, tre studenter boendes vid Girls Youth home som är placerat i inne vid skolgården samt fem studenter mellan 17-21 år gamla, tre tjejer och två killar.

Tre av fyra promenader genomfördes på engelska med varierande inslag av swahili. Promenaden med tre flickor ifrån Youth home skedde mestadels på swahili och utan tolk och resultatet bör betraktas som aningen bristfällig på grund av mina otillräckliga kunskaper. Alla turer pågick emellan en till två timmar och dokumenterades med ljudupptagning, anteckningar och kamera.

Illustrationsplan av Hermann Gmeiner skolans skolgårds idag

Figur 7

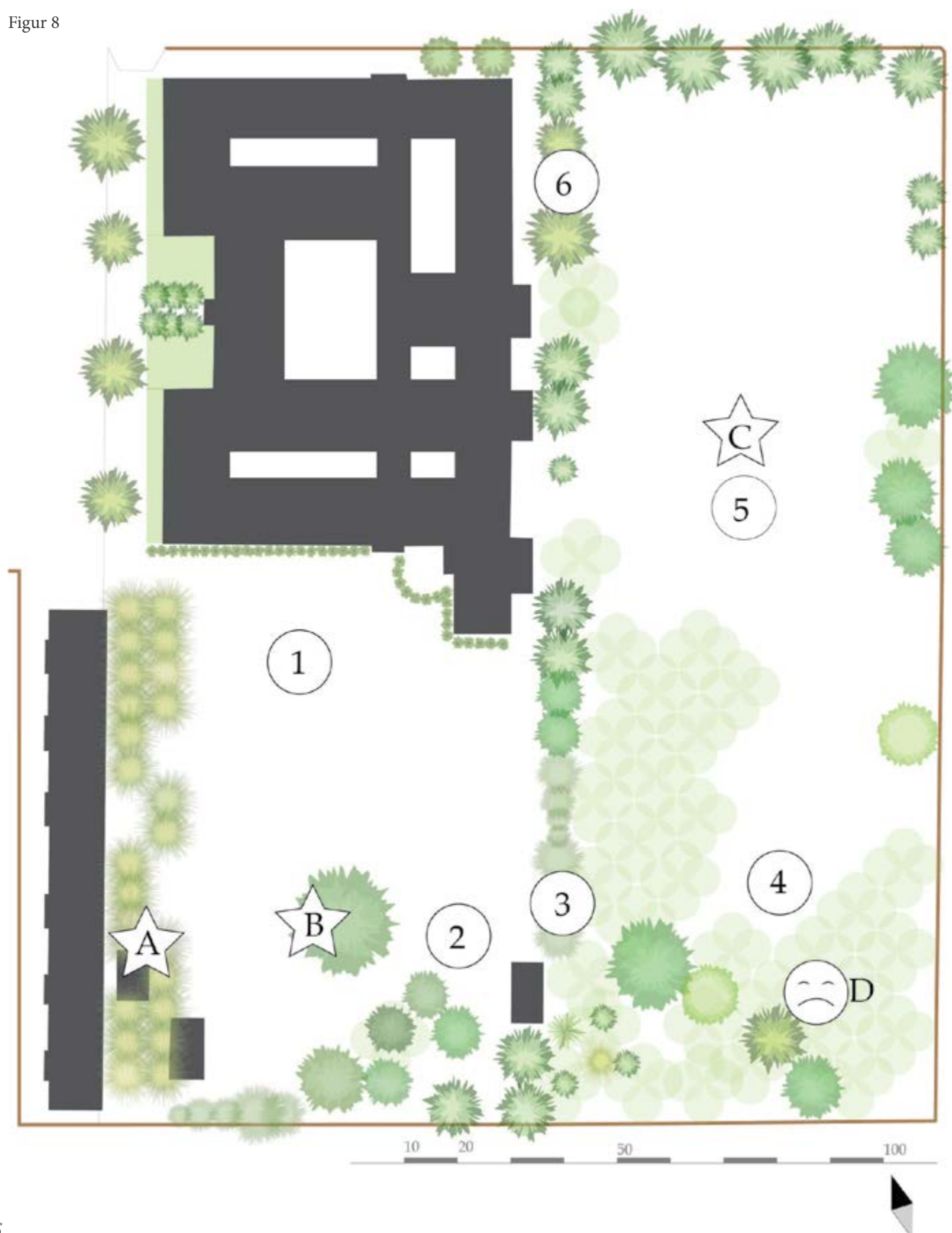

Gåtur

Presentation av gåturens olika stationer, 1,2,3,4,5 och 6. Favoritplatser betecknas med en stjärna, A, B, C och den sämsta platsen med en ledsen figur, D.

Figur 8

Sammanställning av brukarnas åsikter

Notera att jag har ändrat en del i brukarnas kommentarer för att presentera det så lättillgängligt som möjligt men oftast är citaten exakta.

FÖRSTA ANHALT:

*The place can be renovated and can be used for games such as basketball*¹

Tunacheza mpira (wanaume) na wanawake netball
(Vi spelar fotboll här (männen) och kvinnorna spelat netball)²

Här är en fotbollsplan som är till främst för de mindre barnen. Personalen trycker på att det är bra att barnen leker här eftersom de då kan ha god uppsikt över dem. "This is playground for children, for small children. They like to play here and we like it because we can see them"³. Att målen är rörliga uppskattades: "Good that the goals are flexible, depends on how many that participate"⁴.

Jag frågade om både tjejer och killar nyttjade planen, då jag hade observerat att fler killar använda ytan. Personalen sa att det var mest killar som spelade fotboll här men påtalade att tjejer också kan spela fotboll "They can play together because nowadays also girls they can play"⁵. Studenterna sa däremot att det nästan uteslutande var killar som använde planen "Only boys play fotboll"⁶. Jag frågade vad tjejer ville spela och fick svaret att nästan allt utom fotboll var bra alternativ: "If the girls should be here it could be basketball, tennis or volleyboll, most others sports are fine for girls"⁷. Vid slutet av gåturen med studenterna så ville en av tjejerna förtydliga att hon gillade platsen. Jag uppfattade att hon menade att den inte skulle ändras om för att ägnas att "tjejpport", för att hon tyckte om platsens befintliga skick: "Now I think for this place, if we had it as a game place mostly for girls it would be bad. Girls like to sit on the grass and chat. Save it like it is, we like the view"⁸.

Förbättringar föreslogs i form av bänkar, nytt gräs och träd. Vaktmästaren diskuterade materialval: "Benches out of coconut tree is good, it is my idea to have cocobenches here, but no one supported me"⁹. "It is a good place, but it need modifications; grass, indoor play yard. benches and trees shades from the trees"¹⁰.

ANDRA ANHALT

*Tunapenda pawe kwe viti na meza (Vi skulle önska stolar och bord)*¹¹

*The place is good but it just needs few changes like the benches a ideas and outdoor roof place*¹²

*Canteen need more improvements like places to sit while eating, good environment on preparing the food and arrangement*¹³

*For the canteen, there can be some sort of renovation made to it. Places that doesn't have shade trees rood can be constructed and have benches under them so that people can sit*¹⁴

1 Student, 2015-04-08

2 Student, Youth home, 2015-04-07

3 Student, 2015-04-08

4 Vaktmästare, 2015-04-08

5 Student, 2015-04-08

6 Mr. Voai, vaktmästare, 2015-04-08

7 Student, 2015-04-08

8 Student, 2015-04-08

9 Mr. Voai, vaktmästare, 2015-04-08

10 Student, 2015-04-08

11 Student, Youth home, 2015-04-07

12 Student, 2015-04-08

13 Student, 2015-04-08

14 Student, 2015-04-08

Studenterna hade ett dåligt intryck av den nuvarande kantinen: "Here it is dirty, the canteen looks ugly, now its fixed, but when it has rained, you can't find a place to sit and eat"¹⁵. Bänkar och bord att sitta vid utomhus önskades av alla tillfrågade. Vi diskuterade vilket material som lämpar sig bäst för bänkar och tegelsten var populärt "We prefere brick benches, they last over time. Wood material can easily break"¹⁶. Skugga till platsen var efterfrågat: "We need more tress here, during sun the students want the shadow"¹⁷. Träd var populärare än att bygga ett utomhustak: "To sit under the trees is better then under the roof"¹⁸. Studenterna uttryckte dock att det var problematiskt under regnperioden, då vill de kunna sitta inomhus eller bra skyddade under tak.

Mina observationer att det främst var de äldre killarna som nyttjade bänkarna bekräftades av studenterna: "Mostly people sit under the trees, benches is good. Today the benches is mostly used by boys. Girls like to sit and get together, they want to feel separated"¹⁹.

TREDJE ANHALT

*Hatupenda majani yaondolewe (Det vore bra om buskaget klipptes ned)*²⁰

Studenterna tyckte att platsen var smutsig och ovårdad: "Now it is bad, a trashy area. Before it was good. Five years ago it was pretty"²¹. Dem tyckte att det var bättre att behålla stängslet om platsen inte sköttes om.

Gåturerna gav ett svar till staketets ursprung: "The fence were constructed to maintain a boundary between the playgrounds. People hired the playground, so they wanted to separate it from the school. Also sometimes the footballs players broke my windows"²². Personalen var kluven till staketet, det var bra att det skyddade skolbyggnaden från aggressiva bollar men det hindrade också barnens lek: "The fence, I can't say anything for now, the kids destroy it because they like to walk there, the fence is not necessary"²³.

FJÄRDE ANHALT

*The place is not good at all. The bushes should not be there, the suggestion of cultivation in this place will be good because the place will become useful*²⁴

*It's a good place but it needs a very big change of removing the bushes and to keep the place more safe*²⁵

Platsen uppfattades som smutsig och oattraktiv: "This needs a very big improvement, bushes and trash needs to go away, so it can be a clean area"²⁶. Studenterna visade mig in i buskaget för att de ville visa mig en hur insekterna förstörde träden. När vi gick in i buskaget så blev en av tjejerna rädd och ville inte följa med, hon berättade samtidigt att hon aldrig hade varit här "This is probably my first time here. This is a scary place, I will stand over here"²⁷.

Jag presenterade kort Green Canteens förslag om odlingar och det mottogs varmt och de började genast planera för hur det skulle skötas: "It is good! A teacher need to be here, and there is a need for protection, like a fence"²⁷. De föreslog grödor och träd till djuren: "Vegetation that grows fast would be great cause people need to see the products, like tomatoes, kasawa and peanuts", "and trees to the animals would be good, if they are cows and goats and rabbits. We need trees that grows fast, not more mango trees, they are slow." Det har tidigare funnits kor på skolan men det fungerade inte: "Tt was cows here, but it was a bad it, they need a very productive grass"²⁸. Rektorn var positiv men tänkte på säkerheten: "Here is good for cultivating, but it's dangerous to keep the goats here"²⁹.

15 Student, 2015-04-08

16 rektor, 2015-04-09

17 rektor, 2015-04-09

18 vaktmästare, 2015-04-08

19 Student, 2015-04-08

20 Student, Youth home, 2015-04-07

21 Student, 2015-04-08

22 rektor, 2015-04-09

23 vaktmästare, 2015-04-08

24 Student, 2015-04-08

25 Student, 2015-04-08

26 Student, 2015-04-08

27 Student, 2015-04-08

28 vaktmästare, 2015-04-08

29 rektor, 2015-04-09

Figur 9
Deltagare som visar hur insekterna förstör träden så att de inte växer och blir stora.

Figur 10
Mr. Voai, vaktmästaren, ritar exempel på lekutrustning som gör barnen starkare, 2015-04-08

Vaktmästaren föreslog träd och lekutrustning: "Playground with local materials is good, old ropes is good. A physical playground is good, it makes children stronger. To jump and to climb, everything could be in local material. If they decide to go the army they will be strong"³⁰. Lekplatsen kunde också användas av barnen i barnbyn på kvällstid, där den nuvarande lekutrustningen var förstörd: "children equipment in the village broke, it was destroyed. But we could keep the swings here?"³¹

FEMTE ANHÄLT:

*Madame, I want to show you something, here it is a little hill, it is dangerous for the ones that play. Stones is in the way*³²

*It's the main playground place and it would be better if some benches were built with a roof top for shade*³³

*Pazuri kwa kucheza mpira (En bra plats för att spela fotboll)*³⁴

"This place has changed a lot. Hills was here before. They have been taken away because this was the main fotboll area"³⁵. Idag är här en stor yta med två fotbollsmål som används till olika idrottsaktiviteter. På vardaglig basis spelade här mycket fotboll, men det fanns rum för förbättringar. "This football area is not good for now because it is a lot of stones here. We would like to make this ground like Manchester football ground. but we can't do anything because we need sponsors. We want grass here."³⁶ Förutom att förbättra underlaget så uttrycktes önskemål om att ha en praktfull fotbollsplan, rektorn och läraren diskuterade måttet idag på cirka 92-94meter, och enades om att det vore bättre om den var hundra meter. "So this time we need to make it a hundred"³⁷. Önskemål om tydligare avgränsning för fotbollsplanen uttrycktes av studenterna: "The ball can go everywhere, at somebodys face. It is good with boundaries around the fottboll pitch"³⁸. Alla brukargrupper påtalade behovet av bänkar för fotbollspubliken och människor som inte önskade att sitta i gräset. Studenterna föreslog ett stort utomhustak och sitta under när de tittade på matcherna."On a sunny day the children are squeezing themselves for the shade. Shade around the corner would be better. Then they can watch in a more fun way. people want to be here to watch but there is no benches here. A high roof would be good"³⁹. "Benches is a must here because the kids like to watch football"⁴⁰.

30 vaktmästare, 2015-04-08

31 vaktmästare, 2015-04-08

32 Student, 2015-04-08

33 Student, 2015-04-08

34 Youth home, 2015-04-07

35 Student, 2015-04-08

36 vaktmästare, 2015-04-08

37 Lärare, 2015-04-09

38 Student, 2015-04-08

39 rektor, 2015-04-09

40 vaktmästare, 2015-04-08

Innan muren byggdes var det vanligt att folk nyttjade området för att motionera, idag är det inte lika vanligt men det förekommer. "The runing track needs to be improved"⁴¹. Vid gåturerna kom det fram att den platsen nyttjas särskilt vid Sportsday då olika tävlingsgrenar organiseras, som att springa med en sked i munnen.

Rektorn berättade mer om planerna på bygga butiker som riktas ut mot gatan. Butiker innebär inkomster. "We need to squeeze the goals inside, to make space for the shops"⁴².

SJÄTTE ANHALTEN

Med personalen diskuterade jag cykelparkeringen som inte används. Rektorn sa att det var ororliga för cyklarnas säkerhet om den skulle tas i bruk: "We are afraid that if students park their bicycles here they might get stolen, so we built another one at the entrance. So we might decide to keep one here and one at the gate, and to put a chain in the lockers, so they can't steal the bikes". Alla var eniga om att det är bra med cyklar, det är motion och det billigare än att ta bussen varje dag: "Some of the students can't afford the bus, bicycles are cheap for them"⁴³.

Vaktmästaren berättade att barnen klättrar i stuprören så att de går sönder: "Children climb it because they want to climb the roof, I put a barbwire but they destroyed it. Everyday I used to repair, but nowadays I don't have much strength". Vi diskuterade planteringar som lösning för att hålla barnen borta: "Bougainvillea is good, children won't like to climb"⁴⁴.

FAVORITPLATSER

Bild A: Gåtur med tre tjejer från Youth home som visar sin favoritplats på skolgården, sittplats med bänkar under palmtak. Motiveringen var att här finns skugga och bänkar att sitta på.

Bild B: Tjejerna väljer bänken under stora Mangoträdet. "It has shade, wind, sit on the bench and chill with friends, chitchat. You good a good view from here. It is good with benches for girls to sit close to the area."

41 rektor, 2015-04-09

42 rektor, 2015-04-09

43 Lärare, 2015-04-09

44 vaktmästare, 2015-04-08

Figur 13

C

Bild C: Deltagare vid gåtur som visar sin favoritplats; fotbollsplanen: "Football pitch, benches are needed, principle and people like to watch."

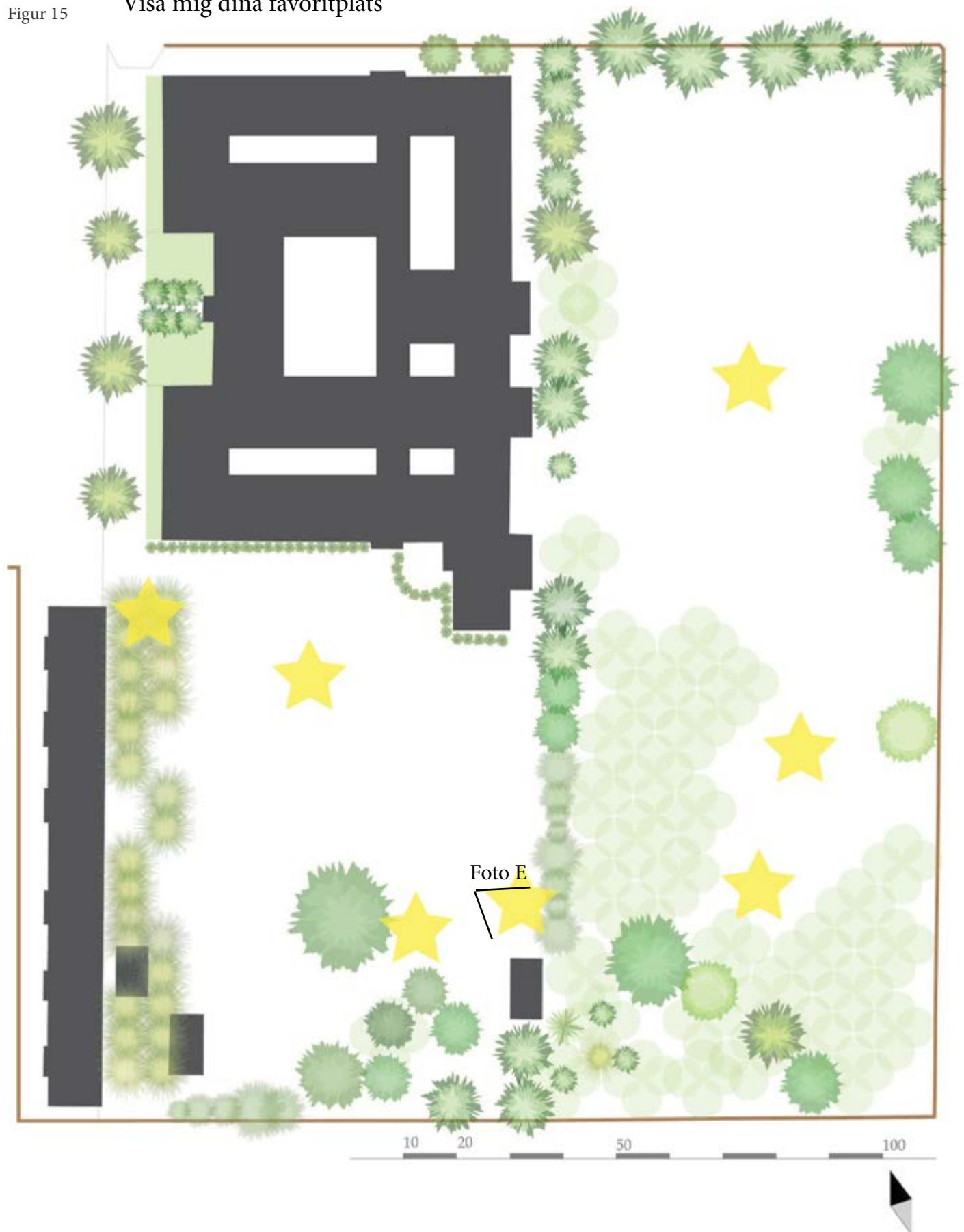
SÄMSTA PLATSEN

Figur 14

D

Bild D: Buskaget som upplevdes otryggt utsågs till skolans sämsta plats av alla tillfrågade studenter.

Visa mig dina favoritplats

Utöver gåturen ombads tio barn från barnbyn att peka ut sina bästa platser påskolgården från ett satellitfoto. Samtalet begränsades av att barnen inte talade engelska utan en äldre elev fick översätta för mig. De fick peka ut på en karta vilka deras favoritplatser var, svaren varierade mellan kantinen, fotbollsplanen, kiosken, skuggiga områden och öppna ytor. Det var svårt att dra någon generell slutsats från barnens svar, annat än att skolgården har flera värdefulla platser för barnen.

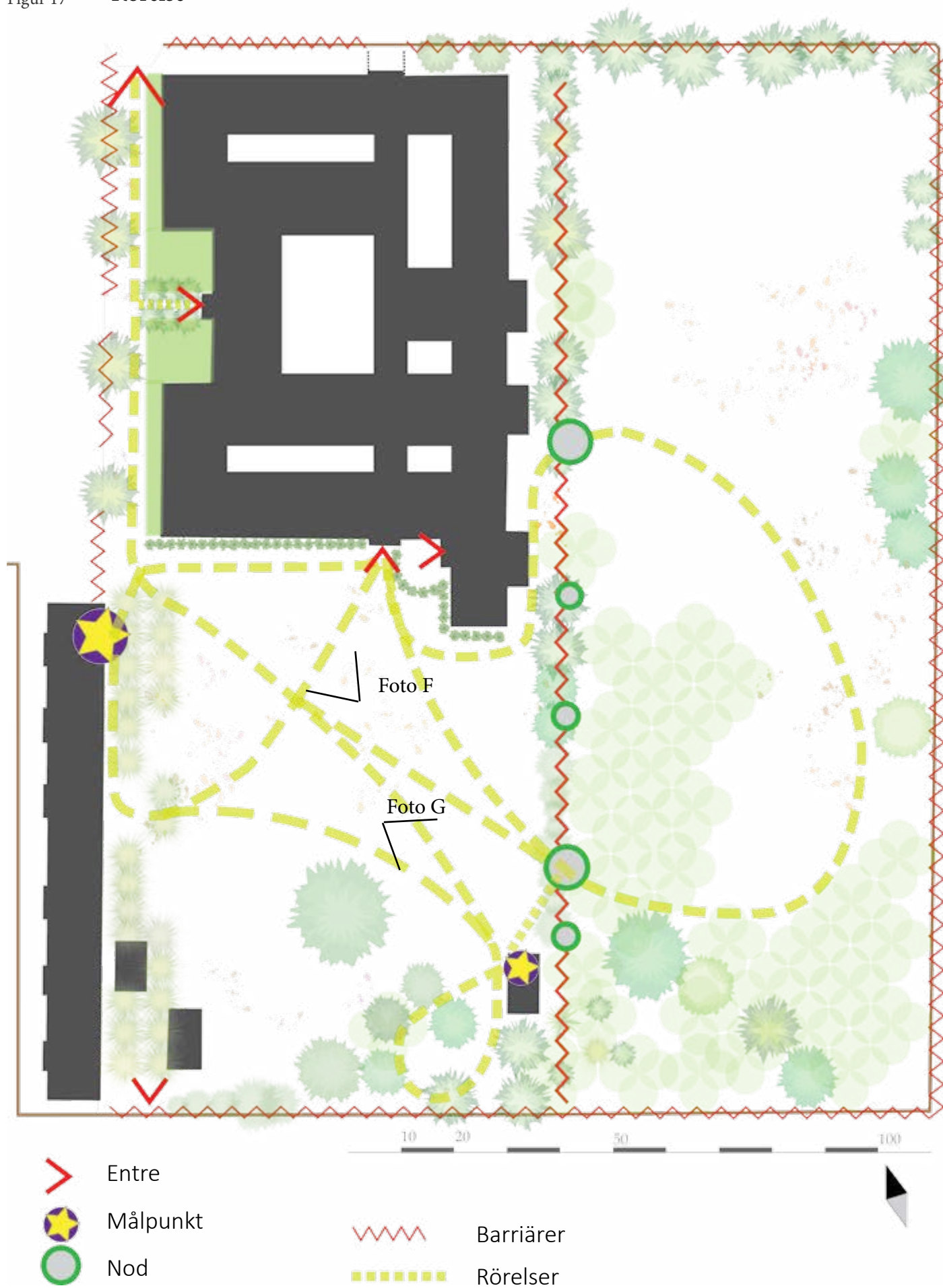
Figur 16

Figur 16

Flickor äter i skuggan under träden

Foto E

Rörelse

Området kan läsas som en hierarki av "shared space". För att synliggöra barns behov och rätt till rum är det viktigt att beakta den hierarkiska aspekten för att kunna hitta lösningar som främjar alla brukargrupper och barn i olika åldrar.

Att tillgodose behovet av trygghet är av yttersta vikt för att stimulera till en pedagogisk och inbjudande miljö. Olika barriärer präglar Hermann Gmeiner skolan. Rektorn lät genomföra en insamling bland elevernas föräldrar år 2012/13 med syftet att bygga en mur runt skolgården för att skapa ett tryggare klimat. Efter att området låtits inhägnas minskade antalet obehöriga besökare och motortrafik på området upphörde. Utomstående klättrar ibland upp på muren och det kan skapa en otrygghet.

Staketet upprättades för att skydda skolbyggnaden från aggressiva bollar och för att begränsa tillgången till området som väntar på att aktiveras. Staketet kan förstås som en signal till studenterna att de inte bör vistas på området. Trots detta nyttjas delar av området bakom staketet idag under raster och vid idrottslektioner. Staketet skapar en tydlig rumsuppdelning.

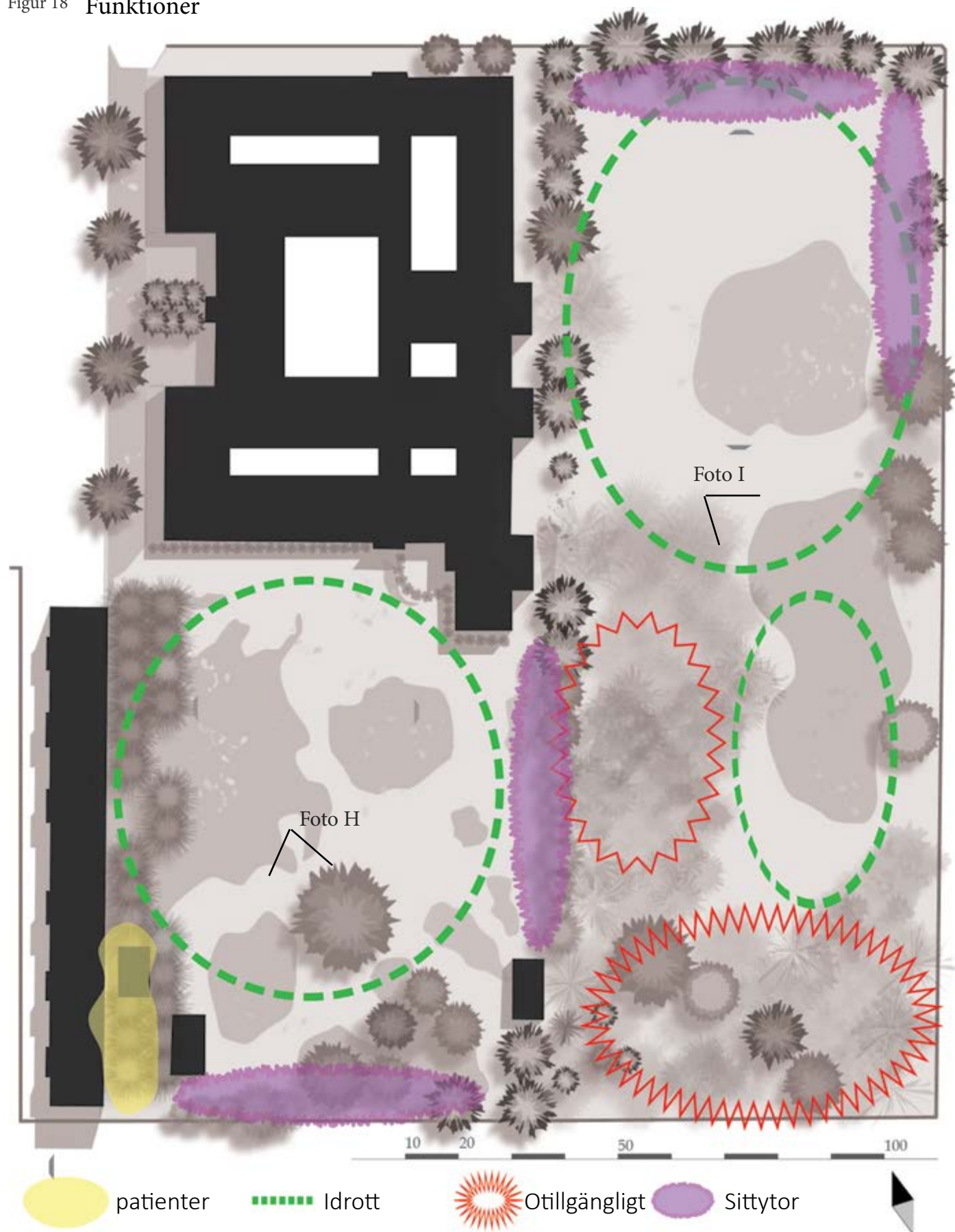
Foto F

Foto G

Figur 18 Funktioner

Funktioner

Det råder brist på sittplatser för studenter när de ska äta lunch. Rektorn bekräftade att det vore önskvärt med cirka 300 sittplatser för ätandes studenter. Hur sittplatserna ska vara utformade innebär flera aspekter att ta hänsyn till, till exempel om de bör vara fast förankrade i marken och vilket material som är lämpligast. Att äta sin lunch under träd är populärt och efterfrågas av brukarna. Matsalen ska fungera som samlingshall och behovet av en kompletterande samlingsplats ute uppstår.

Det finns ett fokus på hälsa i skolan med mycket tid och yta för idrott. Vid intervjuer berättar eleverna att de gillar fysiska aktiviteter, som löpning, fotboll, netball och volleyboll. Den större fotbollsplanen är attraktiv för studenter också från andra skolor och används när det är större matchar. Planen nyttjas flitigt under idrottslektioner samt vid raster. Den oprogrammerade ytan öster om staketet nyttjas ibland för att jogga på. Det syns dock inte vid platsen då vägen är snårig, fylld av högt gräs och trädrötter. Områdena relativt monogena.

Foto H
Figur 19

Studenter äter i skuggan

Foto I
Figur 20

Killarna spelar fotboll på östra sidan staketet

Grönstruktur

Idag finns det flera olika trädarter på skolgården. Nära skolans entré står planteringar med prydnadsbuskar. Trädens sociala värde är högt då de finns ett konstant sökande efter skugga. En kort inventering visade följande trädarter:

Mango, Neem, Papya och Banan. Här finns även palmer, barrträd och lövträd som för mig är okända.

Observera att teckenförklaringen med trädbilderna bör läses generaiserande.

Mango

Banan

Papya

Olika arter

Figur 22 Vatten

Vatten

Mitt besök inföll vid regnperioden och vattnet översvämmade delar av skolgården vilket hindrade det naturliga rörelsemönstret och tvingade människor till omvägar. Skolans entré är ett översvämningsdrabbat område. I Tanzania finns det två regnperioder per år, från oktober till december och mellan mars till maj. Klimatförändringar bidrar till att regnperioderna förskjuts. För nuvarande saknas teknisk data som krävs för att ta fram hållbara lösningar, som avrinningskoefficient, markgeoteknisk undersökning och information om

Figur 23

Figur 24

Figur 25

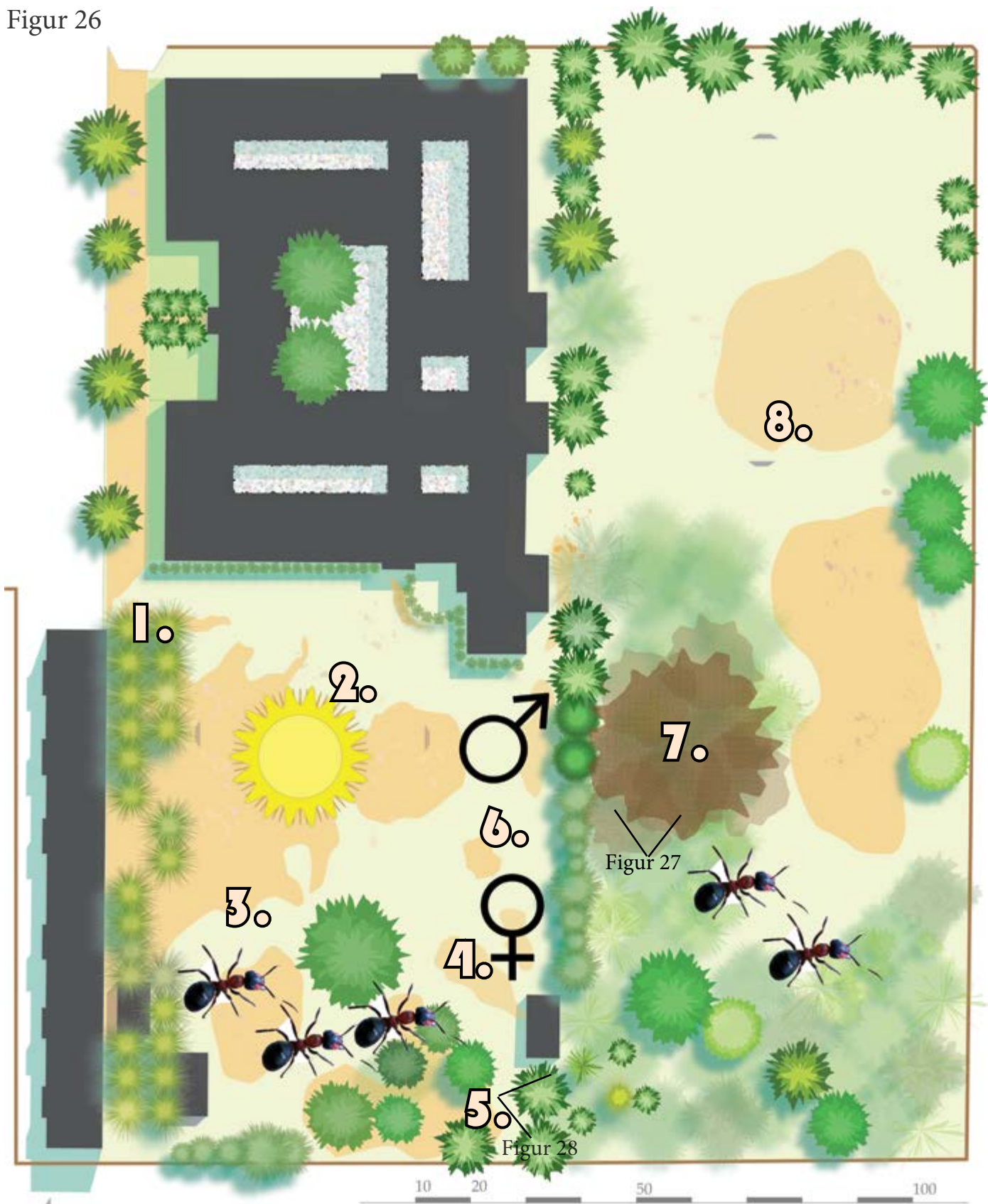
regnmängden. Regnperioden innebär ofta relativt korta regn som trädens kronor kan oftast ge ett bra skydd och hålla marken torr nära kantinen. Att bygga takliknande konstruktioner är kostsamt och behöver bytas ut vart tredje år.

Vid skolans entré finns en bilparkering som tar upp utrymme vilket hade kunnat användas till dagvattenhantering. Om skolgården ska fungera enligt bästa förutsättningar är det möjligt att ifrågasätta om bilparkering behövs, alternativt kan flyttas eller minskas. Jag såg aldrig parkeringen vara full. Det är möjligt att modellera med valar, bygga infiltration-sanläggningar och vattenmagasin. I Tanzania är det återkommande med öppna dagvattenhanteringslösningar.

Barnen leker i stuprören och gör sönder dem. De behöver bli mer svåråtkomliga, möjligtvis går det att kombinera med att göra skolans baksida mer inbjudande.

Figur 26

Mina intryck

1. Skolgårdens dragplåster är det första jag möter. På rasten är alla vid kiosken. Godissortimentet fylls antagligen ofta.

2. Här spelar, mest killar, eleverna fotboll eller rör sig fram överskolgården. På fotbollsplanen lyser solen stark och tempot är högt. Lugna konversationer förs i skuggan.

3. Här regerar myrorna. Dem attackerar från alla håll. Krypen är överallt och jag ser få som sitter ner här med fridfulla ansikten. Vid en av gåturerna så skrattar eleverna åt mig och säger att om jag bara står still så lugnar myrorna ner sig. Jag ger dem halvt rätt.

4. Vid kantine är det mycket rörelse. Folk sitter lite hur som helst och pratar livligt. Alla är oerhört intresserade av mig så det är svårt att tolka hur det är i min frånvaro.

5. Här sitter flera människor och lagar mat i gamla husgrunder. Mycket ved ligger här och det känns plottrigt.

6. De flesta sitter könsuppdelat vid lunchen. På bänkarna ser jag mest äldre killar sitta för att äta. Tjejerna sitter i skuggan.

7. Jag upplever det som direkt farligt att det ligger en stor sophög inne på skolgården. Den luktar illa och det är ingen som beträder platsen utan alla går runt om. Här finns alla möjliga sorters skräpprodukter, som plastflaskor, tidningar, lådor, sly och metall.

8. Området är stort. Jag känner mig liten och övergiven, men ändå betraktad. Ensam på ett stort fält.

Figur 27

Ved nära kantine som används till matlagning

Figur 28

En stor sophög inne på området

Önskemål

Det växer gott om olika träd och växter trots att det är en relativt sandig jordart, antagligen är det bra jord någon decimeter under sanden. Ståndorten är solig, varm, och torr förutom vid regnperioden. Det växer flera olika arter av träd på skolgården idag och det finns en mindre odling. Det finns starka önskningar om odlingar, mer gräs och fruktträd.

Att ha djur på skolgården önskas av skolan och ingår i Green. Djurhållning kräver ansvar och i dagsläget är det inte helt klart vem som axlar det. Det finns olika sorters lösningar som att anställa en lärare i jordbruk, att låta eleverna ta ett gemensamt ansvar och att fördela uppgiften till mammorna och barnbyn. Både Youth home och mammorna i barnbyn var positiva till djurhållning. Vem som ska förvalta odlingar och djur är en fråga att beakta så att redan ansvarstygda människor inte belastas av än mer. Mammorna ansvarar för flera barn var, många med svår bakgrund och som behöver mycket uppmärksamhet.

Information om getters utrymme gavs av KATI:

Bock: 1.5 kvadratmeter

Killing: 0.4 kvadratmeter

Get med en killing: 2.0 kvadratmeter

för varje ytterligare killing: 0.4 kvadratmeter

Analys av brukarperspektivet

För att nå insikt i platsspecifika aspekter har jag använt mig av intervjuer, gåturer samt observationer av skolgården och området runtomkring. Underlaget hade stärkts av att genomföra olika workshops med eleverna, som att låta eleverna rita kartor över skolgården och att de gestaltar sig själva utförandes aktiviteter som de tycker om.

När planerarrollen tangerar brännande frågor är det viktigt med en postkolonial plattform, som att den sociala hierarkin vill ålägga byns mammor att ta hand om odlingar som skolan önskar och vilka inte direkt skulle gagna mammorna men däremot förse dem med ytterligare en uppgift till en redan upptagen dag. Rollen som utomstående och besittare av egenskaper vilka värderas högt inom diskursen (vit, utbildad europeé) kräver lyhördhet och taktkänsla. Att diskutera runt förslaget, vrida och vända på alternativen. Får jag använda min position till att synliggöra berörda brukargrupper och välkomna dem i diskussionen?

Rektorn, läraren, vaktmästaren och de åtta eleverna kan alla identifieras som olika stakeholders som företräder tre olika perspektiv: personalens, markomvårdnad och studenternas. Jag saknar stakeholders som kan företräda de yngre eleverna. Makthierarkin mellan de olika grupperna märktes av genom att de vuxna männen, rektorn, läraren och vaktmästaren uttryckte åsikter och var talföra redan vid första stationen. De fann sig fort i sammanhanget och presenterade sitt perspektiv. Studenterna var mer inkännande och iakttagande. Vid station fyra artikulerade båda grupperna om studenter sina tankar. Brukargrupperna arbetade utifrån olika förutsättningar, en rimlig analys är att männen är vana vid att bli tillfrågade och lyssnade på. Om brukargrupperna har olika mycket förförståelse om skolgården så bör det vara studenterna som har bäst insikt och relation till platsen. Det finns en risk att studenterna inte uttryckte alla sina åsikter.

Rumsliga förutsättningar påverkar utformningen av utemiljön. Skolbyggnaden har stängda fasader med gallerfönster som saknar glas. Ljud hörs inifrån och ut samt vice versa. Den nya kanten planeras få mestadels öppna fasader eller kompletterande tegelstensväggar med inbyggda lufthål med hjälp av mönsterformade väggar. Att inte placera ljudliga aktiviteter nära rum som kräver lugn och ro är väsentligt.

Egoz tre utgångspunkter belyses med förhoppning om att brukaren faktiskt ska ges rätt att definiera sin identitet. För att tillgodose behovet av tillhörighet kräver en förförståelse, eller en definition av vad som är den levda hemvisten, vad innebär tillhörighet på skolgården? Studenternas upplevde tillhörighet lyser igenom vid olika sociala normer som förordnas av kulturella aspekter, så som av kön och ålder. Tjejerna utför i större utsträckning vissa aktiviteter, som att sitta ned för att prata, rör sig över skolgården, leka närmare buskagen och spela netball. Killarna spelar mer fotboll, dominerar större yta av skolgården och sitter på tillgängliga bänkar för att äta. Äldre killar ges företräda framför yngre killar. Killar ges oftare företräda framför tjejer. Den sociala hierarkin motverkar individens rätt att själv definiera sin identitet. Att planera för att motverka den hur yttre faktorer påverkar människor genom att lyfta fram de kvinnligt kodade ytor, som ett låta netballplanen ges en mer central plats på bekostnad av fotbollsplanen kan vara ett sätt att komma närmare en ickehierarkisk skolgård. Samtidigt ville kvinnliga studenter bejaka fotbollsplanens öppna yta som ansågs berika skolgårdsvyn.

Det andre behovet blir tillgodosett genom att de för mig kända, kollektiva minnen bejakas, kända företeelser på plats bör lyftas fram eller anpassas i harmoni med förslaget. Att människor tränar på platsen lyfts fram genom att bevara plats att springa eller jogga på, de lekar som utförs bejakas med större öppna ytor. Kollektiva minnen är också själva förändringen, att dokumentera skolgårdens nuvarande skick och hur den nya växer fram vore ett sätt tillvara ta den kollektiva upplevelsen. Förändringen blir till ett verktyg att reflektera kring som omvärld i en mindre skala och inse människans kraft till ombildning - och därmed även vårt ansvar. Till kollektiva minnen kan även tillskrivas den upplevde identitet och vad den innebär att vara Zanzibarier samtala underkategorier som ingår, som att det finns sociala aspekter som grupperar in eleverna i olika klasstillhörigheter. Barnen som bor i barnbyn tillhör en lägre social klass än de som kommer från området runtomkring. Att lyfta dem som en viktig grupp utan att betona det alltför kraftigt för att utåt sett särskilja dem, genom att förslagsvis låta barnen få extra ansvar att ta hand om djur och odlingar. Människor växer med ansvar. Att bejaka den större gruppens kollektiva minnen, där Zanzibar har utgjort en grundbult bland världens kryddodlingar är att värna om öns historia och informera eleverna om Zanzibars relation till omvärlden.

Den tredje utgångspunkten, den ekologiska dimensionen är beroende av projektets syfte, att synlig-

göra matens kretslopp med hjälp av frukt- och kryddträd, samt träd och växter med starkt lekvärde, som exempelvis att de är roliga och säkra att klättra i. Lokala arter lyfts fram eftersom de är hårdiga i ståndorten och inte innebär en risk för spridning av sjukdomar. Ståndorten är även den viktig för val av växter, platsen är solig, relativt torr, sandig och bördig. Idag växer flera olika arter på skolgården, däribland fruktträd.

Beställaren Mair+Weber, tillsammans med skolans företrädare och brukare, rektor samt elever, önskar mer sittplatser. Beständiga sittplatser framlyfts av brukarna vilket rimmar bra ihop med Mair+Webers materialförslag, tegelsten. På skolgården sitter alla och äter i skuggan vilket medför att ytterligare skugga behöver tillföras till den plats där tegelstensbänkar ska byggas.

För att skapa goda förutsättningar för odlingen behövs undersökas att jorden är lämplig att odla i. Det är rimligt att anta att det finns jord under sanden (KATI 2015), själv hade jag inte verktyg att undersöka detta på plats.

En plats för de yngre barnen skulle ge dem ett eget rum på skolgården som annars endast erbjuder determinerade aktiviteter. En lekplats skapar vägar för fantasin. Barnen leker i buskage och rör sig mellan sol och skugga.

Problem som kvarstår är viktiga att beakta och lämna därhän på grund av deras komplexitet, så som sophanteringen, finansiering och översvämningsproblematiken. Sophanteringen har en potentiell lösning i att företaget Zanrec sköter sophanteringen. De hämtar soporna som skäppas till en plats där de kan sorteras och tas om hand istället för att vara en uppenbart farlig plats på skolgården, sedan brännas och släppa ut gifter

Gestaltungsförslag
Growing up is for trees

5.1 Illustrationsplan

5.2 Rumslig disposition och funktionsindelning

5.2.1 Entré

5.2.2 Gröna matsalen

5.2.3 Samlingsplats

5.2.4 Agroforestry

5.2.5 Djurhållning

5.2.6 Idrott

5.2.7 Cykelparkering

5.2.8 Plats för butiker

5.3 Vegetationsgestaltning och succession

5.3.1 Agroforestry

5.3.2 Den gröna matsalen

5.3.3 Planteringar

Gestaltningförslag *Growing up is for trees*

Förslaget är döpt till *Growing up is for trees* och anspelar på tidens inverkan på skolgården rumslighet, agroforestry som jordbruksmetod och barns rätt till en egen värld. Presentation visar först två illustrationsplaner som spänner över tid, år 2020 och år 2050. Därefter presenteras rumslig disposition av skolgården och hur växtligheten appliceras.

Figur 29: Inspirationsskollage

2020

Att Tree nursery upprättas där eleverna är med och skapar skolgårdens förändring.

Agroforestryodlingen är etablerat. Träden växer skyddat tillsammans i grupper. Avskilt från odlingen står naturlekplatsen som är byggd av lokalt material. Tegelbänkar och pergola skapar rumslighet i den gröna matsalen. Staketet har tagits ned och istället är den stora fotollsplanen försetts med skydd, staketet kanske går att återanvända.

2050

Agroforestryodlingen och träden har vuxit sig stora. Barnen påminns om matens kretslopp genom frukt-träden, djuren som rör sig över odlingarna och när de själva är med och skördar. Den gröna matsalen har ett skuggigt tak som ger ett behagligt klimat. Fler bänkar och ett utomhusgym har tillkommit.

Figur 30

A1

A2

Snittet A1-A2(år 2020) och B1-B2(år 2050) visar hur träden planteras in och blir fler samt växer och ger rumslighet. Snitten är skalensliga med illustrationsplanen.

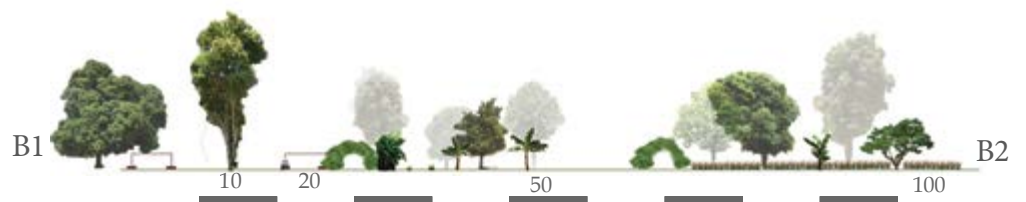

Figur 31

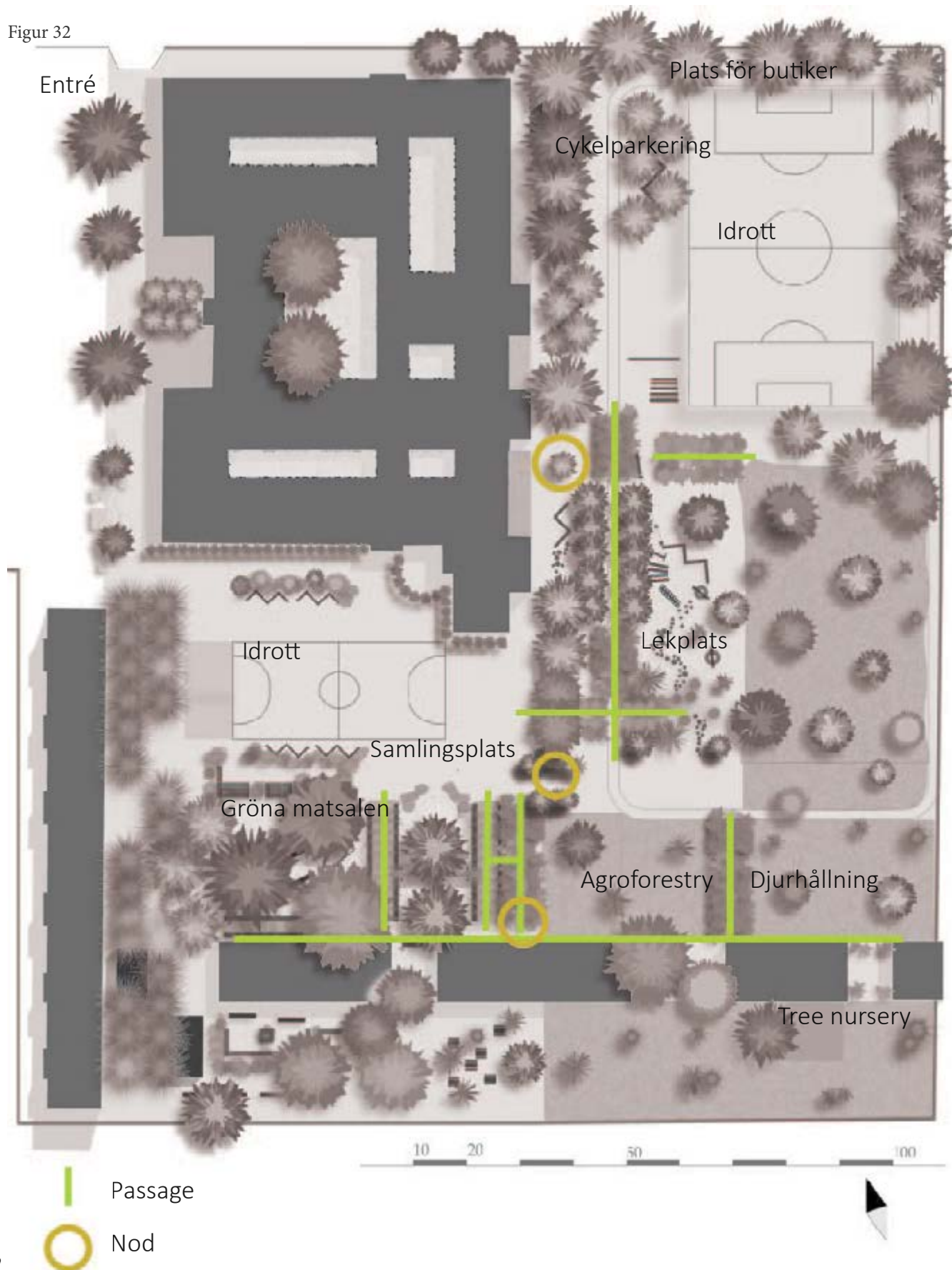
Figur 32

Rumslig disposition och funktionsindelning

Skolgården är indelat i flertalet funktioner som utgör stommen i en rumslig fördelning. Aktivitetsytor samsas med pedagogiska odlingar och öppna ytor att ta i anspråk. Skolgården binds samman av kopplingar som leder mellan en serie av rum som tar tillvara på det befintliga rörelsemönstret och förstärks med noder. Staketet avlägsnas och skapar ett behov av tydligare rumsindelning för att skydda odlingar och samla fotbollsspelet.

Figur 32

ENTRÉ

Antalet parkeringsfickor minskar och ett mindre kuperat område. Under regnperioden kan vattnet ledas in i ett kanalsystem med stenkistor under jord som kan ta hand om överflödigt vatten

GRÖNA MATSALEN

Cirka 400 nya sittplatser skapas. Det finns beständiga bänkar planerade i tegelsten, men också möjligheter att gjuta i betong om teglet sinar. Bänkar i runda formationer utförs lättast i betong. För att ge dem en extra dimension kan snäckor eller stenar gjutas in till ett mosaikmönster. En del utrymme lämnas öppet med buskar och träbänkar som går att flytta och byta ut utan större svårigheter.

Figur 33, modell över den Gröna matsalen

SAMLINGSPLATS

I Green Canteen föreslås en multi-purpose hall och i anslutning byggs en scenformation, för formella och informella möten i det gröna. Platån föreslås utföras i betong då den är rund. Buskaget runt om ger en intim stämning men det fungerar också som scen för att informera en större grupp människor som står nedanför på norrsidan.

Figur 35, Vy över scenen där en kan ha informella möten eller tala inför folksamlingar

AGROFORESTRY

Ett Tree nursery upprättas fort för att hålla nere kostnaderna och placeras söder om det pedagogiska köket. Odlingsytorna växer ut etappvis i anslutning till det pedagogiska köket. Träden planteras ut i vad som ska bli odlingar. Träden gör marken bördigare och skolgården får ett mer varierat landskap. Skolan kan själv anpassa hur mark som ägnas åt odling.

Figur 36

Figur 37

DJURHÅLLNING

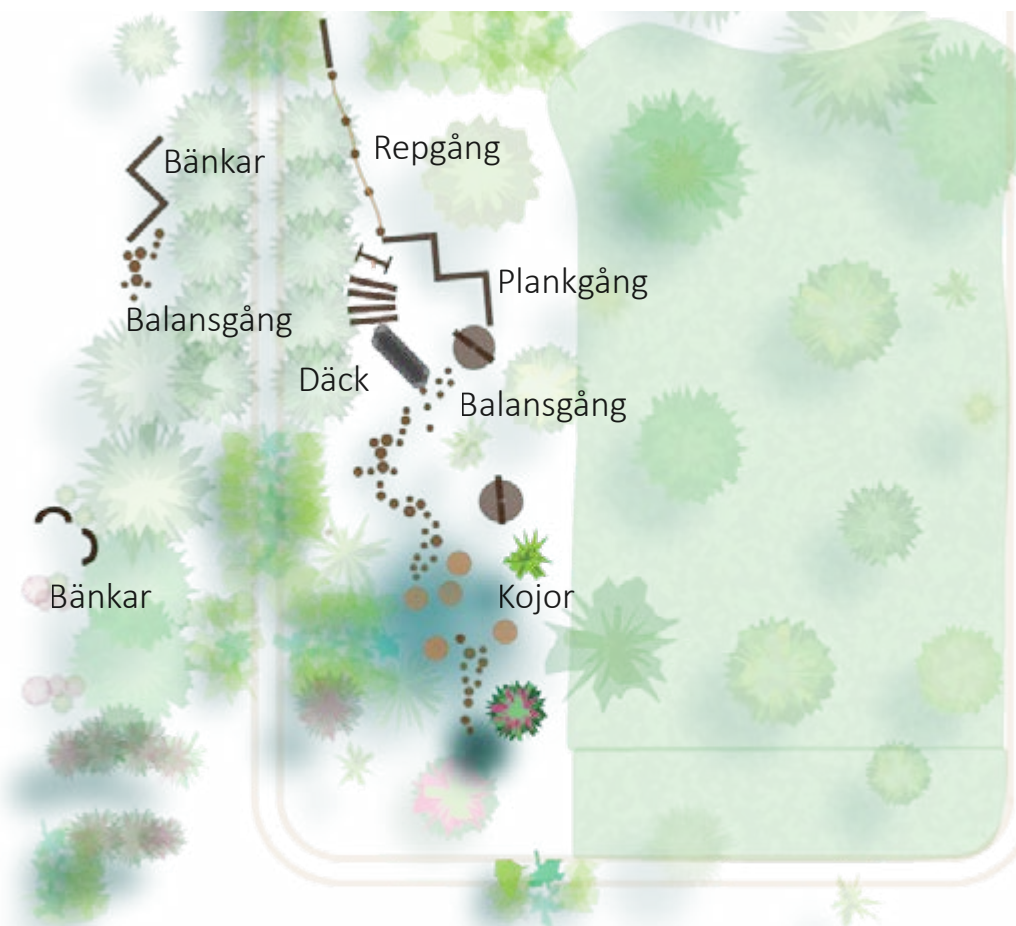
Föreslagna djur är kycklingar, kaniner och getter. Kor vore lämpligt då det finns en önskan om att bygga ut biogas till Green Canteen men det finns inte mark nog för att försörja betande kor. Kaniner bidrar med kött. Billygoats ger gott om mjölk men behöver vara stillastående. pärlhöns, kalkoner. För djurhållning odlas Neem, kål till kaninerna.

LEK

En lekplats som utgörs av aktiviteter som tar vid efter varandra leder vägen från den större fotbollsplanen och in bland träden mot den gröna matsalen. Lekutrustningen är inspirerad av naturlekplatser och utomhusgym. Här kan eleverna leka och få fysisk träning genom armgång, klättring och balansövning. Lekutrustningen utgörs framförallt av lokalt material, som rep, cocosnötsträ och bildäck.

Figur 38

Figur 39

IDROTT

De befintliga fotbollsplanerna förstärks med hjälp av tydligare avgränsning av området och med bänkar omslutna av vegetation som ger rumslighet och skugga. Den mindre fotbollsplanen framför skolan är cirka 40 meter. En volleybollplan finns centralt placerad nära den mindre fotbollsplanen och tillsammans utgör dem en större yta som går att nyttja till andra idrottsaktiviteter och bevarar en öppen karaktär som ger översikt. Planen ges mer plats än vad den har idag med standardmåttens arton gånger nio meter (Svenska volleybollförbundet 2015).

Runt den större fotbollsplanens upprättas staket, sittplatser och skuggrik vegetation. Sittplatserna bildar egna rum och fungerar som umgängesplats utan att vara beroende av fotbollsplanen. Motionsspåret förstärks med hjälp av vegetation som rumsbildade element. Sträckan är 400 meter och lämpar sig väl för att öva friidrott.

CYKELPARKERING

Cykelparkeringen planeras att tas bort på sikt då de ej används idag. Platsen ger karaktär med en välkomnande plantering som stärker helhetsintrycket av skolan genom att samma buskarter som de på framsidan används.

PLATS FÖR BUTIKER

SOS Barnbyn strävar efter att samla in pengar och det har tidigare funnits förslag om att nyttja området i gestaltningsförslaget till att bygga gästhus vilka skolan kan tjäna pengar på. Förslaget lämnar plats för framtida butiker som det finns vision om att bygga. Genom att bygga butiker vid norra muren skapas en källa till extra inkomst och miljön utanför kantas av mer folkliv vilket genererar en tryggare miljö (ghel). Fem meter sparas söder om muren på skolans område. För att aktivera ytan fram tills att ett bygge skulle kunna vara möjligt så

Vegetationsgestaltning och succession

AGROFORESTRY

Kretsloppstänket präglar Green Canteen och därför undviker förslaget *Growing up is for trees* hårdgjorda ytor och använder växtmaterial som jag såg på Zanzibar. För att bejaka konceptet om pedagogiska miljöer som medvetandegör matens kretslopp väljs nästan uteslutande fruktträd till skolgården eller träd som har ett särskilt värde. Agroforestry, eller skogsjordbruk, skapar starkare rumslighet till skolgården och bidrar med en kontrastrik lekmiljö.

Agroforestry brukas av bland annat *Vi skogen* och innebär att jorden ges god tillgång på näring genom att buskar och trädplanteras tillsammans med grödorna. Träden bidrar med skugga som motverkar uttorkning och erosion. Flera av träden har medicinska fördelar, de bidrar med ved, timmar, ger frukt, motverkar monokultur och löven blir till kompost. Agroforestry är inspirerat av naturen, blandade arter ökar den biologiska mångfalden, binder koldioxid genom fotosyntes och minskar brukande av handelsgödsel genom att kväve tillförs via kvävefixering. (Vi skogen)

Flera träd planteras tillsammans i en strävan att garantera att några uthärdar det hårda klimatet på en skolgård. Buskskiktplanteras in på sikt för att skapa starkare rumslighet och tydligare avdelningar inne i den mer slutna gröna miljön och för att ge skugga till de ljuskänsliga trädarterna i etableringsstadiet. Exakt placering av träden är inte presenterad utan förslaget är mer schematiskt inriktat.

Följande presentation visar växtmaterial som jag mötte på Zanzibar. Informationen kommer främst från Najma Dharanis bok "Trees and shrubs of East Africa" och från organisationen KATI.

Figur 40, Modellförklaring av Agroforestry

GRÖNSAKER OCH FRUKT TILL ODLING FÖRESLÅS VARA:

Citrongräs, rädisor, spenat, lök, äggplanta, anans och persiska päron.

KRYDDOR TILL ODLING FÖRESLÅS VARA:

Ingefära, vanilj och citronmeliss och LIPPJA ASPERIFOLIA.

ANANAS COMOSUS

Eng: Pineapple. Swahili: Nanazi

Anans odlas i fält med några få meters mellanrum. Frukter växer upp ovanpå.

CYMBOPOGON CITRATUS

Eng: Lemon grass. Swahili: Mchaichai

God att ha i matlagning.

CURCUMA LONGA

Eng: Tumeric. Swahili: Manjano

Gurkmeja mals ned av roten som odlas. Nyttig och färgstark krydda

ZINGIBER OFFICINALE

Eng: Ginger Swahili: Tangawizi

Ingefäran vi äter är roten på växten. Den är väldigt nyttig och rätt stark i smaken.

BUSKSKIKT

BOUGANVILLEA GLABRA

Eng: Bouganvillea

Varierar i färg mellan rosa och orange. Dekorativ som klätterväxt.

EUPHORBIA COTINIFOLIA

Eng: Red euphorbia

En snabbväxande buske, eller ett litet träd då den kan bli upp till 6 meter.

CITRUS

Eng: Lime

3-4 meter. Får tornar, trivs i sol, buske. Dödar bakterier. Tar sex år innan den ger frukt, tre år vid ympning

NAMN OKÄNT

Buske med långa flikiga blad.
Klassisk grön färg. Växer i skolans
plantering.

NAMN OKÄNT

Liten buske som växer inne i
skolgårdens plantering

NAMN OKÄNT

Buske, cirka 1 meter hög med
karaktäristiska blommor. Växer i
skolans plantering.

KLÄTTERVÄXTER

PASSIFLORA EDULIS

Eng: Passion. Swahili: Pasheni

Klättrväxt med. Växten får frukt efter
nio månader.

PIPER NIGRUM

Grön-, svart- och vitpeppar är samma klättrväxt i olika stadier.

TRÄDSKIKT

ADANSONIA DIGITATA

Eng: Baobab. Swahili: Mbuyu

Baobaträdet kan bli 20 meter högt,
ett världens äldsta träd. Kan bli
20 meter i diameter och rymmer
mycket vatten.

ARTOCARPUSHETEROPHYLLUS

Eng: Jack fruit. Swahili: Yakobo

Grönt året runt, blir cirka fem
meterhögt. Vanligt i kustregioner.
Värde: Får världens största som
kan väga upp till 20kg.

AVERRHOA BILIMBI

Eng: Bilimbi. Swahili: Mbrimbi

Ingår i släktet Averrhoa. Trädet får
rikligt med frukter längs stammen.
Rälativt lågt, cirka 7-10 meter.

AVERRHOA CARAMBOLA

Ger carambolafrukter, stjärnfrukter. Trädet blir cirka fem meter högt

AZARDIRACHTA INDICIA

Eng: Neem tree. Swahili: Digo

Trädet utgörs av hård ved, är snabbväxande och blir cirka 15-20 meter. Oval form. Grönt året runt förutom vid riktigt torra platser. Gul bärfukt. Trädet används till möbeltillverkning och ved. Har medicinska fördelar.

CANANGA ODORATA

Eng: Ilang-ilangi

Används i Chanel no.5. Blommdoften hjälper mot depression. Blir cirka cirka 6 m hög. Tanzaniaerna smyckar sina hem med detlajer från trädets blommor. Blommorna torkas och används med cocosolja.

LAURACEAE

Eng: Cinnamon tree.

Swahili: Mdalasini

Busklikat träd. Lukt lite illa. Barken och roten kan användas i matlagning.

LIPIA ASPERIFOLIA

(KATI 2015)

Innehåller mycket järn. Äts av kvinnor efter att de har fött barn. Bladen kokas och används till dryck. Blir cirka 1-1.5 meter hög. Vindbefruktad.

MANIHOT ESCULENTA

Eng: Cassava. Swahili: Muhogo

Kasawa finns i cirka fyrtio olika sorter och är mycket vanligt förekommande i matlagning. Blir cirka 3-5 meter höga. Vanliga i odlingar

MANGIFERA INDICA

Eng: Mango. Swahili: Muyembe

Tätt bladverk som ger rikligt med skugga. Växer sig uill 15 meter. Får goda frukter

MUSA ACUMINATA X
BALBISIANA
Eng: Sweet banan.
Swahili: Ndizi

Växer 2-6 meter hög. Små, söta frukter

MUSA BALBISIANA
Eng: Starch banan.
Swahili: Matooke

Trädet blir cirka 2-6 meter högt. Form-
stark blomma. Matbanan att äta.

Släkte: Myristica
Eng: Muscot tree. Swahili: Mkun-
gumanga
Cirka 8 meter hög, flerstammig,
läderartade blad, användes till
pickles. Getter gillar att äta blad-
en. Det mest producerade trädet
i Indonesien, luktar lite ingefära,
starkt. Bra som medicin mot fe

PSIDIUM GUAJAVA
Eng: Guava. Swahili: Mpera

Ett litet träd som är grönt året
runt. och blir upp till 8 meter.
Frukten är god att äta och an-
vänds till sylt och juice. Fåglar
trivs här och bidrar således m
fågelsång.

TECTONA GRANDIS
Eng: Teak. Swahili: Msaji

Trädet växer vanligtvis upp till 20
meter men kan bli 30 meter vid goda
förutsättningar. Enstammig med en
bred krona. Vanligt till båtmaterial
och möbler. Stora löv som ger skugga
och lekmaterial.

THEOBROMA CACAO

Eng: Cacao. Swahili. Mkakao

Rätt lågvuxet träd med blad cirka 10-15 cm stora.

SYZYGIUM AROMATICUM

Eng: Clover tree

Swahili: Mkarafuu

Stort och relativt smalvuxet träd, blir cirka 15-20 meter. Frukterna skördas till krydda.

NAMN OKÄNT

Liquorice. Ett högt träd som blir cirka 15-20 meter. Växterna går att äta, sötlakrits inuti.

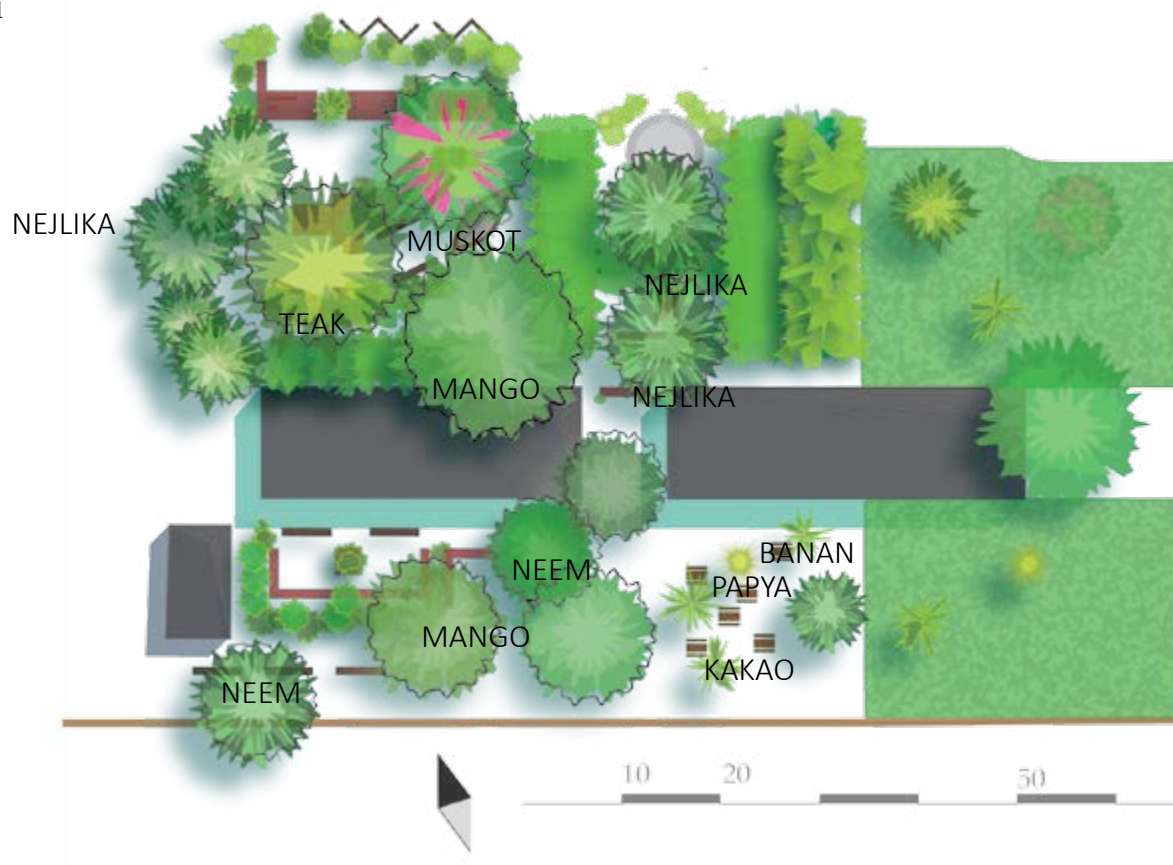

DEN GRÖNA MATSALEN

I den gröna matsalen växer det på sikt upp stora träd som skapar rumslighet. För att skapa skugga i ett tidigt stadium byggs spaljeer och pergolas i samband med bänkar och växtlighet. De rumsliga konstruktionerna kan nedmonteras när träden växt sig stora.

Trädsorterna här ger riktigt med skugga och har ett värde i form av doft eller stark formkaraktär. Idag är det en befintlig risk att löv från träden trillar ner i regnvatteninsamlingen på hustaket, därför bör de nya träden placeras med visst avstånd från huset. Uppstamning av träden kan skapa en mer utvecklad takkänsla i kronan.

Figur 41

62 Figur 42, Den Gröna matsalen (notera att tre stora träd ej är med i bilden)

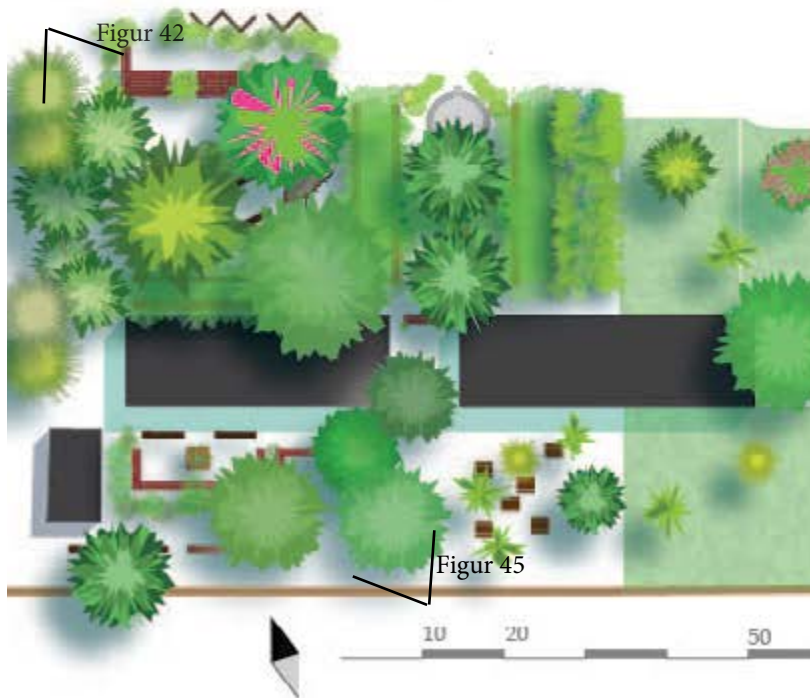
DEN GRÖNA MATSALEN
2020

DEN GRÖNA MATSALEN
2020

DEN GRÖNA MATSALEN
2050

Figur 43

Figur 45, Kantinens baksida fylls med bänkar och här känner en sig lite avskild

Figur 44, Ögonvy innifrån den Gröna matsalen, båten är ett lekfullt inslag som böandar lek och matro

PLANTERINGAR

För att försköna och försvåra för människor att klättra över muren planteras Bouganvillian att klättra över den. Med sina törnar gör den muren mer svårintaglig.

Planteringarna växer vid stuprören och hindrar barnen från att klättra i dem. Växtvalet är likt de vid skolans framsida för att skapa en helhets känsla.

Avslutande diskussion

6.1 Frågeställningar och svar

Avslutande diskussion

Mina frågeställningar lyder:

1. Hur skulle ett gestaltungsförslag för utemiljön i projektet Green Canteen kunna se ut, anpassat efter platsspecifika aspekter och premisser?

Förslaget gör anspråk på att vara kontextanpassat och tar hänsyn till *Green Canteens* strävan efter hållbarhet. I gestaltningen finns en ambition om rumslighet och placering av funktioner har skett med hänsyn till platsspecifika behov. Mitt försök att synliggöra brukarperspektivet klargjordes flera önskningar som har tagits i beaktande.

Vissa förslag hade varit intressanta att arbeta vidare med har prioriterats bort av olika anledningar. Att bygga en självförsörjande fiskdamm i barnbyn vore ett intressant tillskott men är kostsamt och tidskrävande. Flera hårdgjorda vägar är också ett alternativ som har prioriterats bort med hänsyn av ekonomi och ekologi. Det är möjligt att skolgårdens brukare hade välkomnat fler hårdgjorda vägar som hade kunnat hållas torra från översvämningar och där myror inte hade trivts lika väl.

En självkritisk rannsakan ifrågasätter min förundersökning och landskapsanalys. Framförallt hade jag önskar ett starkare underlag för brukarperspektivet. Att genomföra ett antal workshops hade gett ett mer tillförlitligt resultat. Nu har jag pratat med cirka tjugo barn vilket är tveksamt om det kan ses som representativt.

Det finns dessutom flera brister i förslaget, som att hantera det överflödiga dagvattnet vilket är en angelägen fråga. Dock bör det noteras att Danska ingenjörer utan gränser arbetar med den frågan och de är nog långt mer lämpade för arbetsuppgiften.

Min strävan har varit att kartlägga åsikter samt attityder angående befintliga förhållanden. Inom utsatta tidsramar och de begränsningar som de medför begränsningar får förslaget betraktas relativt trovärdigt. Jag har strävat efter att förverkliga beställarnas och brukarnas önskemål om odlingar, sittytter, lekelement, fruktträd och en hållbar ambition.

Gestaltungsförslaget presentera vid kapitel fem.

2. Vilka arbetsmetoder och teoretiska ingångar är lämpliga för mig att applicera i det platsspecifika projektet Green Canteen?

Att planera är att ta makt i anspråk. Fenster påtalar sambandet mellan mänskliga relationer och det spatiala. Jag har närmat mig postkolonial och feministisk teori för att orientera mig i en postkolonial kontext. Att som vit europé delta i ett utformningsprojekt i Zanzibar kräver en lyhördhet inför det platsspecifika och självkännedom för att särskåda mitt eget perspektiv. Platsspecifik kunskap är att begrepp som ber om att förtydligas. Jag har tolkat det med hjälp av Roe och Shelley som dynamiken mellan människorna och landskapet konstituerar en kultur som skapar vissa förutsättningar vilka påverkar rummet och rådande aktiviteter (Roe 2013, s.339) men också de kulturella yttringar, aktiviteter och sociala faktorer som tillsammans skapar identitet.

Syftet med resan var att samla in kunskap för att skapa ett gestaltungsförslag till skolgården. Besöket gav mig kunskap som jag inte hade kunnat läsa mig till. I Hermann Gmeiner skolan är barnperspektivet centralt vid gestaltning av en skolgård. Det kräver av mig att förstå platsen genom att lära om tanzansk skolgång och att reflektera över skolgården som pedagogisk resurs. Jag använde mig av gåturer, observationer och landskapsanalyser som metod för att närmar mig platsen och brukaren. Med facit i hand hade jag önskat mer tid och resurser för att genomföra workshops med eleverna. Att barnen/brukarna själva ritar upp kartor över området är en bra metod för att kommunicera åsikter och den inre, mentala kartan över ett område. Att barnen ritar sig själva utförandes aktiviteter som de tycker om vore också intressant.

Synen på landskapet som dynamiskt och överlappande i olika skalor är ett verktyg som underlättar genom en bättre förståelse för hur landskapsarkitekter kan förhålla sig till olika faktorer som påverkar i

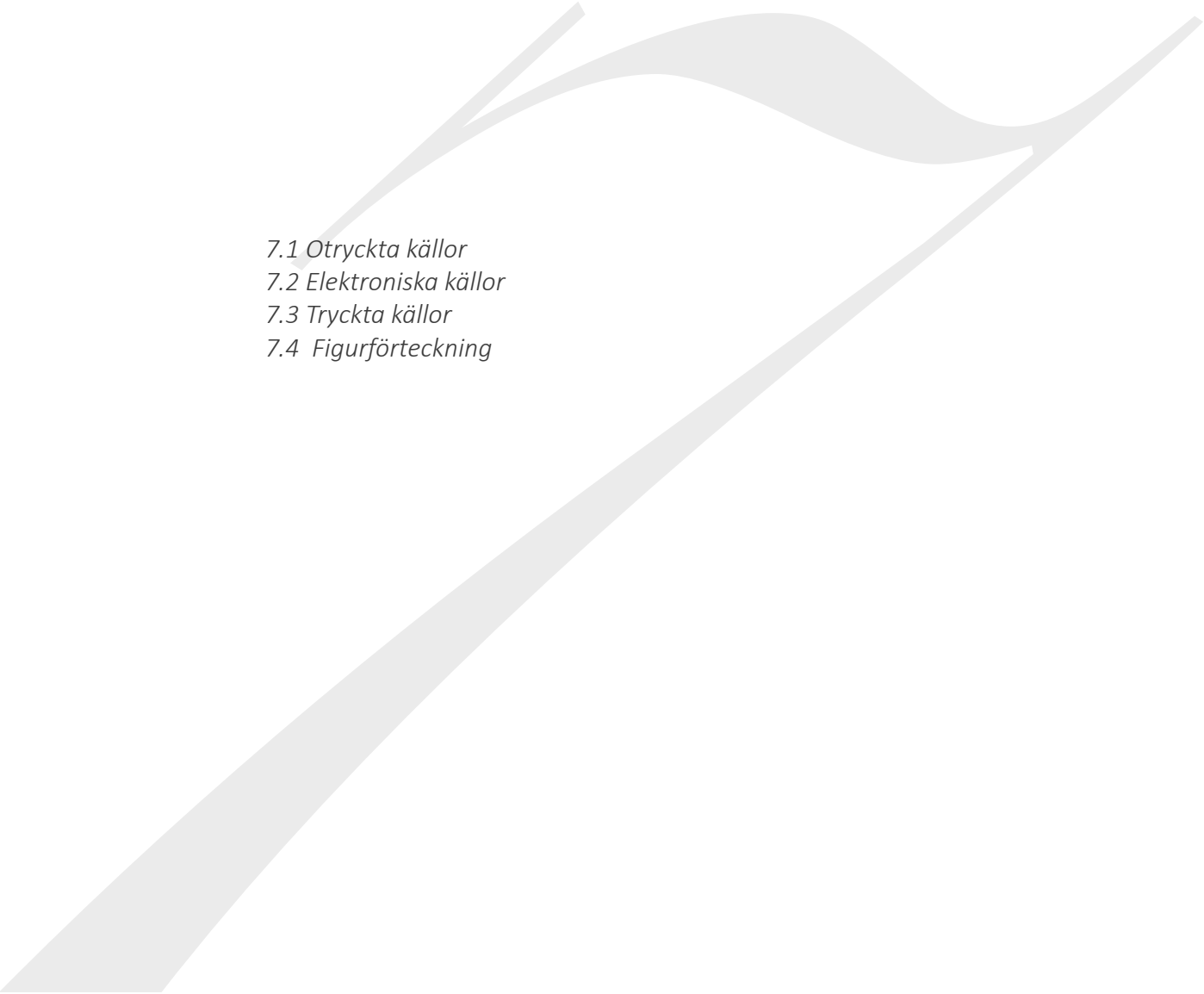
landskapet. Genom att tillämpa Marcia Wallace och Beth Moore Milroy matris och titta på olika sociala parametrar kan planerare bättre förstå den komplexa väv av sociala relationer som präglar det byggda rummet. Att tränga in de förhållanden som påverkar sociala strukturer för att se dem klarare. Att ta som utgångspunkt att samtala med brukarna om målet istället för om dem, som Roe skriver, har varit viktigt. Även att betrakta identitet som flytande och föränderligt, beroende av social kontext öppnar upp för planeraren att sätta sig in i individens upplevelse av jaget.

Jag tar avstamp i Barnkonventionen, en förlängning av konventionen om mänskliga rättigheter som bygger vidare på den västerländska liberala diskursen. Feminism och postkolonialism är två politiska skolor som synliggör delar av den rådande diskursens mekanismer. Ett verktyg som gör anspråk att se bortom den disciplinära makten. En medvetenhet om att de Mänskliga rättigheterna också råder under diskursen och rymmer värderingar som kan skära sig med brukargruppens åsikter öppnar upp för ödmjukhet. Att prolemtisera begreppet identitet och i och istället försöka klargöra hur brukarna uppfattar sig själva vore att gå ett steg bort ifrån nationalismens paradig. Målet är att bättre greppa de diskurser som styr processen för att arbeta utifrån en demokratisk, integrerad och ickehierarkisk plattform. Att betrakta kultur som flytande och beroende av rumslig kontext underlättar när kulturen blir en svårhanterlig fråga. Att fundera över de ingångar som utgör min värdegrund möjliggör för mig att berätta om den för andra, riktigt tufft blir det när jag måste anpassa mig kommunikation efter brukaren och ha överseende med deras förmåga att göra detsamma.

Förslaget *Growing up is for trees* betraktar jag som ett diskussionsunderlag att använda i dialog med skolan och SOS Barnbyns företrädare. Genom att väga olika perspektiv om skolgården och gestalta dem hoppas jag att ha underlättat processen mot att skapa en stimulerande och uppskattad utemiljö, utifrån mitt perspektiv. Det finns fortfarande flera kritiska frågor att arbeta vidare med tillsammans med de ansvariga. Vart ska soporna tas om hand? Hur mycket regn kommer och vilken är denna mest lämpade metoden för låta det rinna undan? Hur kan tjejer tillåtas ta lika mycket utrymme i besittande, som killarna gör?

Jag visste att flera av eleverna var välställda men vad det innebär insåg jag först när jag frågade en tjej om hennes favoritplats och hennes svar var "Thailand". Ändå hade dagen innan besökt en tanzan som hade utbildad sig i Kenya, Nigeria, Japan, Kina och Sydkorea. Det tar tid och tålamod att närma sig en kultur. Att leva på plats med ett öppet sinne. Efter gåturerna med studenterna när jag bjöd på svenskt godis och vi umgicks förutsättningslöst, behövde dem inte längre framstå som seriösa studenter utan slappnade av och frågade om mitt liv och jag om deras. För att få ta del av någons värld bör du vara beredd att ge tillbaka.

Källförteckning

-
- 7.1 Otryckta källor
  - 7.2 Elektroniska källor
  - 7.3 Tryckta källor
  - 7.4 Figurförteckning

Källförteckning

Otryckta källor

MUNTliga KÄLLOR, ICke PUBLICERAT MATERIAL

Mair, Nathalie och Weber, Anna, Arkitekter i företag *Mair+Weber*, 2015-03-07

Mr. Kheri, rektor vid Hermann Gmeinerskolan, 2015-03-31

Mama Hamida, SOS Barnbyn, Zanzibar, 2015-04-07

Åberg, Robert, ansvarig i projektet ST CATHERIENDE VOCAL PROJECT, 2015-04-22

FÖRELÄSNING

ECONEF, Stockholm, 2015-04-15

Märit Jansson, Universitetslektor, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning, SLU Alnarp, 2013-10-04

Gåtur

Vandring med tre boende från Youth home, 2015-04-07

Vandring med fem studenter, 2015-04-08

Vandring med vaktmästare, 2015-04-08

Vandring med rektor och lärare 2015-04-09

Elektroniska källor

E-BOK

Egoz, S. *Landscape and identity: beyond a geography of one place*. Howard, Peter, Thompson, Ian, and Waterton, Emma, eds. Routledge International Handbooks : Companion to Landscape Studies. Florence, KY, USA: Routledge, 2013. ProQuest ebrary. Web. 21 May 2015.

Roe, M. *Landscape and participation*. Howard, Peter, Thompson, Ian, and Waterton, Emma, eds. Routledge International Handbooks : Companion to Landscape Studies. Florence, KY, USA: Routledge, 2013. ProQuest ebrary. Web. 17 May 2015

INTERNET

Svenska volleybollförbundet (2015) Tävlingsbestämmelser

Tillgänglig: <http://iof3.idrottonline.se/SvenskaVolleybollforbundet/volleyboll/Tavling/Nationellaserier/Tavlingsbestammelser201516/> [2015-04-21]

SOS barnbyar (2014) Tanzania

Tillgänglig: <http://www.sos-barnbyar.se/om-oss/har-finns-vi/?Zanzibar> [24 december 2014]

UNDP

Tillgänglig: <http://hdr.undp.org/en/data> [20 januari 2014]

UNESCO (2014)HDI

Tillgänglig: <http://whc.unesco.org/en/list/173> [2015.04.25]

Världsbanken (2014) Tanzania

Tillgänglig: <http://data.worldbank.org/country/tanzania> [2015-05-15]

Världsbanken (2014) Tanzania, overview

Tillgänglig: <http://www.worldbank.org/en/country/tanzania/overview> [2015-05-15]

ARTIKLAR

Davet, N. (2013). Ungt inflytande på riktigt–en lägesrapport. Rum för ungt inflytande. Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen.

Tillgänglig: http://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0C-CAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.buv.su.se%2Fpolopoly_fs%2F1.171308.1395145524!%2F-menu%2Fstandard%2Ffile%2FBilaga%2520Ungt%2520inflytande%2520p%25C3%25A5%2520riktigt.pdf&ei=o0NkVYa8NqagyAPm5YG4AQ&usg=AFQjCNHgXwDtjUBLou1kIwqsTH9TEtKUT-g&sig2=sZw50VeVK7sflA_PVL8WCg&bvm=bv.93990622,d.bGQ [2015-04-06]

Karsten, L. (2003). Children's Use of Public Space: The Gendered World of the Playground. *Childhood*, nr 10/2003, s.457-473.

Tillgänglig: <http://chd.sagepub.com/content/22/1/85.full.pdf+html> (2015-04-29)

Qvarsell, B. (2003) "Barns perspektiv och mänskliga rättigheter" Pedagogisk forskning i Sverige Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet, nr 8, s.101-112

Tillgänglig: <https://www.yumpu.com/sv/document/view/34285861/barns-perspektiv-och-manskliga-rattigheter/5> [2015-04-28]

Qvarsell, B. (2001). Det problematiska och nödvändiga barnperspektivet. In: MONTGOMERY, H. & QVARSELL, B. (red.) *Perspektiv och förståelse: att kunna se från olika håll*. Stockholm: Carlsson. 2001

Tillgänglig: http://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0C-CAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ped.gu.se%2Fpedfo%2Fpdf-filer%2Fqvarsell.pdf&ei=jkJkVc_dBMSdsAG7w4H4CQ&usg=AFQjCNEiRTHcEz3HlbbLRGlVSirThOK8DQ&sig2=VSP1Zrc6kZW8rUagh-p9h8w&bvm=bv.93990622,d.bGg [2015-05-06]

RAPPORTER

New York: United Nations. 1987

Council of Europe. *European Landscape Convention*, 2000, Article 1, Florence.
Tillgänglig: <http://conventions.coe.int/> [2015-04-14]

FN. *The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, New York, UN General Assembly, 1979

TIDNINGSARTIKLAR

Olsson, T 'Barnens lek är hotad i hela världen' Gröna Fakta, nr 7, 2010

Åkerblom, P. *Med himlen som tak*. Gröna fakta, nr 8. 2005

Tryckta källor

BÖCKER

De Laval, S. (2014). *Gå turer metod för dialog och analys*. AB svensk byggtjänst. Mölndal: Göteborgstryckeriet.

De Los Reyes, P. (2011) *Postkolonial feminism*. red. Paulina de los Reyes. Bockwell: Tankekraft förlag.

Dahlgren, L. Szczepanski, A (1997) *Utomhuspedagogik : boklig bildning och sinnlig erfarenhet : ett försök till bestämning av utomhuspedagogikens identitet*.

Dharani, N. (2002) *Field guide to common TREES & SHRUBS of East Africa*. Cape Town: Struik publishers,

Dharani, N. (2011) *Field guide to common TREES & SHRUBS of East Africa*. Second edition. Cape Town: Struik publishers,

Fenster, T. (1999). *Gender, Planning and Human rights implications for planning and development*. T. Fenster (red.) London: Routledge.

Johansson, A. (2005). *Narrativ teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Lilja, M. (2001) Diskursens makt, om kvinnliga identiteter och belägsfattande i Kambodja. Eriksson, Leif & Hettne, Björn (red.) *Makt och internationella relationer*. Lund: Studentlitteratur S.129-146

Lord, A. (2011) 'Härskarens verktyg kommer aldrig montera ned härskarens hus' i *Postkolonial feminism*, P. de los Reyes (Red.). Hägersten: Tankekraft förlag, s. 245-248

Mignolo, W. (2014). *Avlänkning*. Hägersten: Tankekraft förlag.

Patel, R. Davidson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur

Figurförteckning

Figur 3 till 6 är hämtade från Green Canteens Booklet. Mair+Weber, 2014.

Figur 33, 34, 40, 42 och 43 är producerade med ovärderlig hjälp från Amy Berggren.

Övriga figurer samt foton är producerade av författaren.